

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

Допускається до захисту:
в.о. завідувачки кафедри
міжнародних економічних відносин,
кандидат економічних наук, доцент
_____Марія ШКУРАТ
«_____» _____2025 р.

Вплив регіональної економічної інтеграції на розвиток країн

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Комплексна кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Частина 1. Економічна інтеграція країн Північної Америки

Виконавець: Зоряна КУШКО

Науковий керівник: Марія ВАРЛАМОВА

Частина 2. Процеси регіональної економічної інтеграції країн Європи

Виконавець: Євгеній ПРИЙМАК

Науковий керівник: Марія ШКУРАТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

КУШКО ЗОРЯНА ІГОРІВНА

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри міжнародних
економічних відносин, кандидат
економічних наук, доцент
_____ Марія ШКУРАТ
« _____ » _____ 2025 р.

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота

Науковий керівник:
Марія ВАРЛАМОВА, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин
к. е. н., доцент

_____
(підпис)

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Кушко З. І. Вплив регіональної економічної інтеграції на розвиток країн. *Економічна інтеграція країн Північної Америки*. Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини. Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка». Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2025.

У кваліфікаційній (бакалаврській) роботі досліджено сутність і значення регіональної економічної інтеграції в сучасних умовах глобалізації, розглянуто теоретичні підходи до визначення цього поняття. Проаналізовано процеси формування та розвитку економічної інтеграції країн Північної Америки, зокрема трансформацію Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА) в Угоду між США, Мексикою та Канадою (USMCA). В роботі оцінено вплив інтеграційних процесів на економіки держав-учасниць, визначено ключові проблеми та перспективи подальшого розвитку регіональної економічної інтеграції.

Ключові слова: економічна інтеграція, Північна Америка, експорт, імпорт, інвестиції.

66 с., 9 табл., 21 рис., бібліограф.: 75 найм.

ANNOTATION

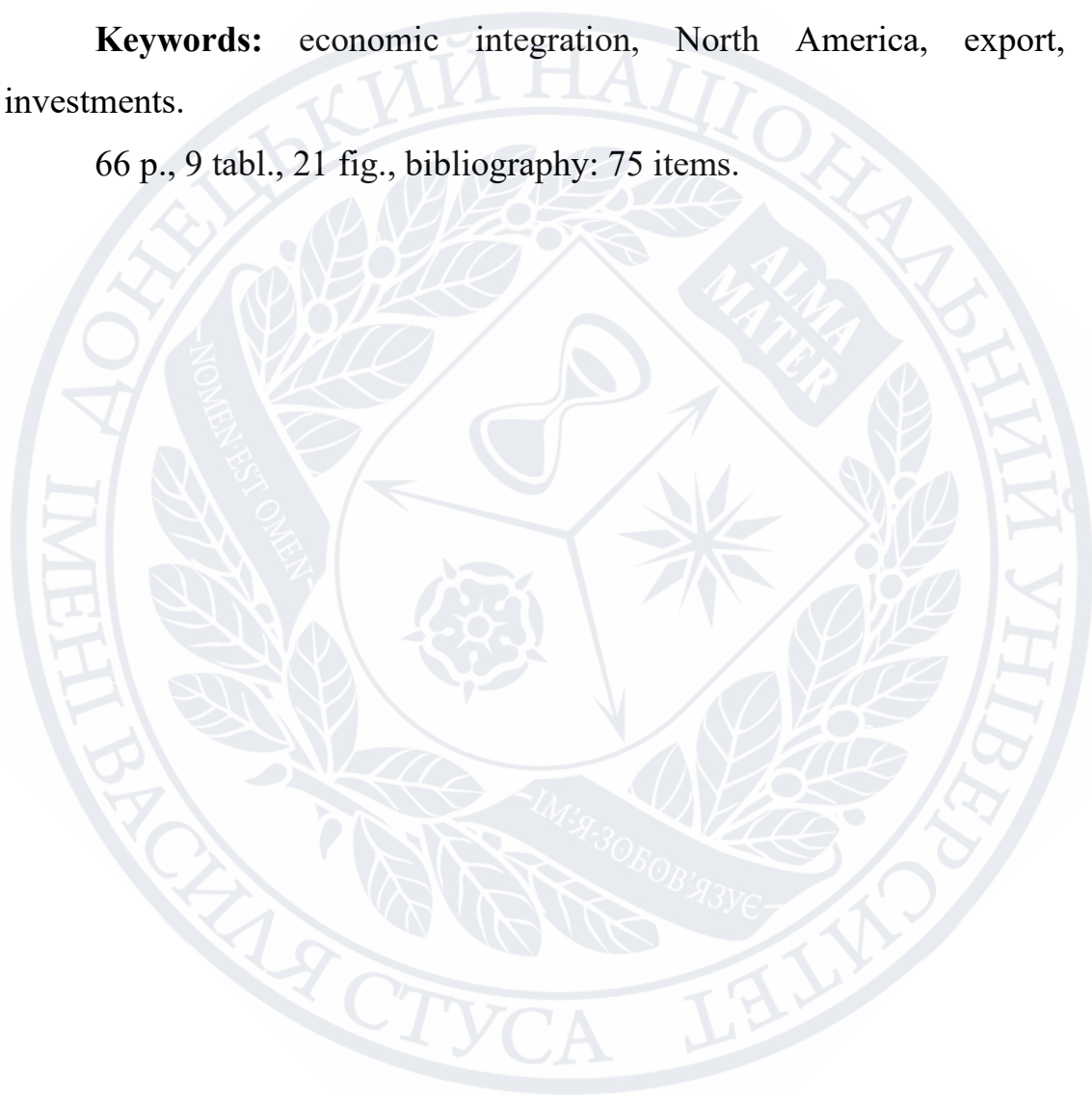
Kushko Z. I. The impact of regional economic integration on the development of countries. *Economic integration of North American Countries*. Specialty – International Economic Relations. Educational-professional program "International Economy". Vasyl' Stus Donetsk National University. Vinnytsia, 2025.

The thesis examines the essence and importance of regional economic integration under contemporary globalization conditions, outlining theoretical approaches to defining this concept. The study analyzes the processes of economic

integration formation and evolution in North America, focusing on the transformation of the North American Free Trade Agreement (NAFTA) into the United States–Mexico–Canada Agreement (USMCA). The research assesses the impact of integration processes on the economies of participating countries, identifies key challenges, and outlines prospects for further development of regional economic integration.

Keywords: economic integration, North America, export, import, investments.

66 p., 9 tabl., 21 fig., bibliography: 75 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	9
1.1 Підходи до визначення поняття міжнародної економічної інтеграції	9
1.2 Форми міжнародної економічної інтеграції.....	12
1.3 Теорії міжнародної економічної інтеграції	17
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ	21
2.1 Передумови створення інтеграційних об'єднань у Північній Америці	21
2.2 Аналіз розвитку інтеграційних об'єднань у Північній Америці.....	25
2.3 Аналіз економічних показників країн-учасниць NAFTA/USMCA.....	31
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ	36
3.1 Вплив економічної інтеграції на конкурентоспроможність країн регіону	36
3.2 Виклики для економічного співробітництва між США, Канадою та Мексикою.....	44
3.3 Перспективи розвитку економічної інтеграції в Північній Америці.....	49
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах глобалізації економічна інтеграція є ключовим інструментом для підвищення ефективності національної економіки, що забезпечує її зростання, створює сприятливі умови для конкуренції на міжнародному ринку та сприяє вирішенню соціально-економічних проблем. Північноамериканський регіон займає особливе місце серед інтеграційних об'єднань, завдяки довгостроковій і глибокій інтеграції США, Канади та Мексики. Ця коаліція країн в 1994 році створила угоди з приводу вільної торгівлі (НАФТА), яка сприяла розвитку торгівельно-економічним зв'язкам між державами, також в 2020 році ця угода пройшла повторний розгляд, і були внесені зміни в Угоду між країнами, що призвело до покращення інтеграційних процесів (USMCA).

Інтеграція країн котрі утворили Угоду, впливає на економічні показники держав поза цією угодою, також вона формує нові стандарти співпраці, питання соціальних політик, трудові відносини, та екологічну безпеку. Проводячи аналіз схожих інтеграційних процесів, провідними процесами також є політичні та соціальні зміни у регіоні, та у світі.

Також, актуальне значення з приводу економічних інтеграцій, для країн котрі знаходяться на проведенні інтеграційних процесів, для того щоб покращити вплив на зовнішній ринок, враховують угоду USMCA, яка відображає ефективність дії впроваджених механізмів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми та розвиток економічної інтеграції країн висвітлені у працях багатьох вчених. Серед українських фахівців варто назвати напрацювання Барчук К. [6], Варламової М. [6,7], Ерфан Є. [13], Івчук В. [14], Ковальова О. [7], Козачишина А. [7], Лясковець К. [7], Оришко Д. [6], Петухова В. [24], Савченко М. [56], Шкурат М. [56] та інших. Отже, процеси змін у світовій економіці та їх вивчення зумовлюють постійне зростання інтересу науковців до процесу економічної інтеграції, який є напрямом реалізації підприємницького потенціалу країн.

Інтеграція, з одного боку, є засобом відкриття нових джерел значного внеску у валовий внутрішній продукт країн, створення нових робочих місць, а з іншого — гармонізації соціальних відносин у суспільстві.

Мета дослідження – розробка теоретико-методичних положень та обґрунтування практичних рекомендацій щодо економічної інтеграції країн.

Відповідно до мети дослідження, поставлено наступні **завдання**:

- розглянути підходи до визначення поняття міжнародної економічної інтеграції;
- охарактеризувати форми міжнародної економічної інтеграції;
- розглянути теорії міжнародної економічної інтеграції;
- проаналізувати передумови створення інтеграційних об'єднань країн Північної Америки;
- проаналізувати розвиток інтеграційних об'єднань країн Північної Америки;
- провести аналіз економічних показників країн-учасниць NAFTA/USMCA
- оцінити вплив економічної інтеграції на конкурентоспроможність країн Північної Америки
- визначити ключові виклики та проблеми, що виникають у процесі інтеграції країн Північної Америки;
- визначити перспективи розвитку економічної інтеграції країн в Північній Америці.

Об'єктом дослідження є економічна інтеграція країн.

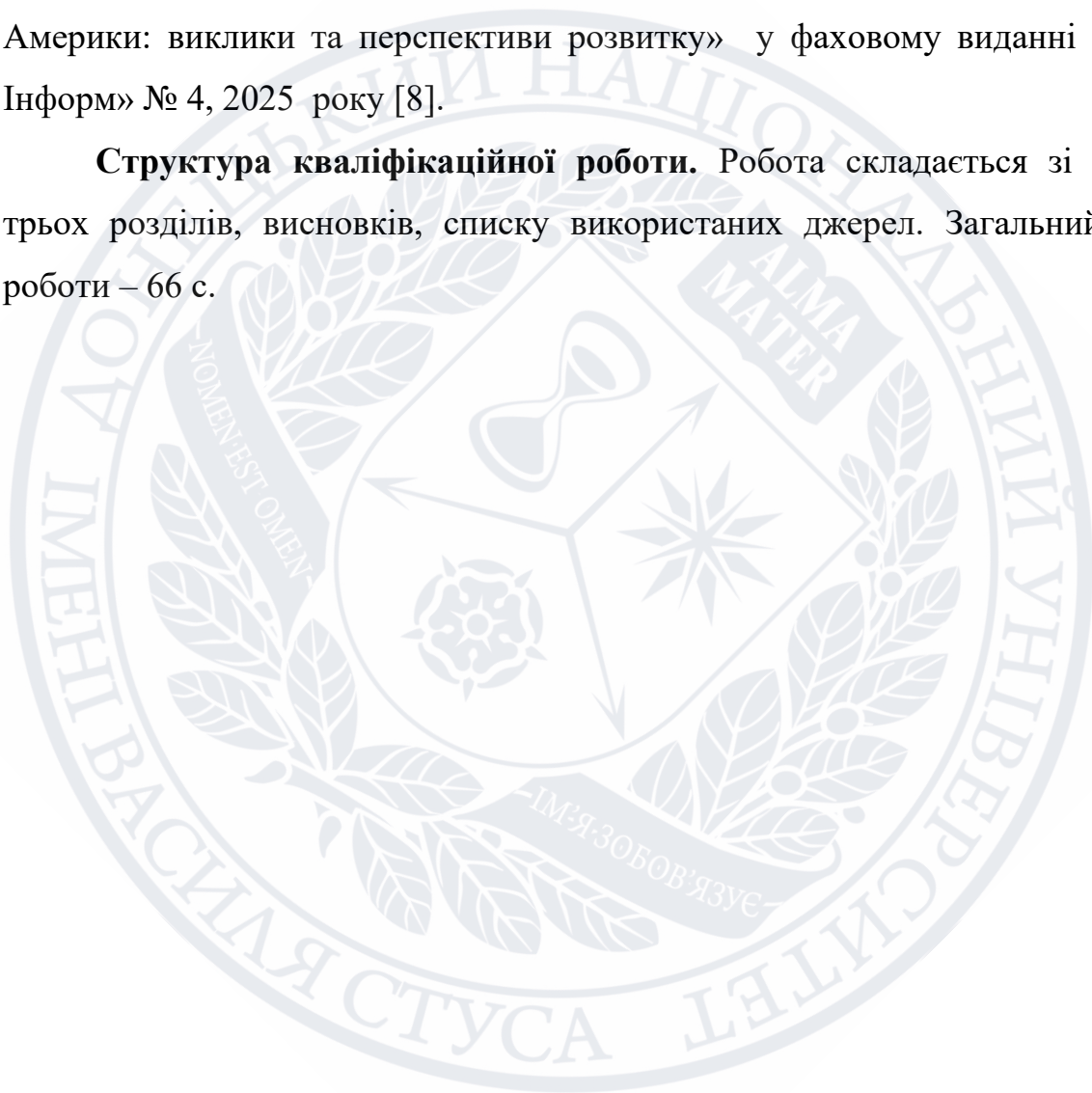
Предметом дослідження – теоретико-методичні засади економічної інтеграції країн Північної Америки.

Положення, що виносяться на захист:

1. Результати аналізу економічної інтеграції країн Північної Америки .
2. Результати моделювання впливу економічної інтеграції в межах USMCA на економіку США.

Апробація результатів досліджень. Результати дослідження було представлено на Всеукраїнській науковій конференції студентів та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці» (м. Вінниця, 3 квітня 2025 року), тема доповіді: «Розвиток інтеграційних процесів в країнах Північної Америки» [17]. Опубліковано статтю на тему «Економічна інтеграція країн Північної Америки: виклики та перспективи розвитку» у фаховому виданні «Бізнес Інформ» № 4, 2025 року [8].

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 66 с.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

1.1 Підходи до визначення поняття міжнародної економічної інтеграції

Поняття економічної інтеграції почали активно досліджувати ще з середини ХХ століття, але саме визначення «економічна інтеграція» стало широко використовуватися лише після Другої світової війни, коли країни почали створювати різні міжнародні економічні організації.

Справжній інтерес до вивчення економічної інтеграції виник після 1957 року, коли був підписаний Римський договір, що створив Європейську економічну спільноту (ЄЕС). Це стало важливою подією, завдяки якій багато науковців почали аналізувати, як саме інтеграція впливає на економіку різних країн [1–2].

Згодом з'явилися інші приклади інтеграції, які привертали увагу вчених, зокрема НАФТА (1994), Єврозона (1999), Меркосур (1991) та інші регіональні формування. Ці приклади показали, що процес інтеграції може бути дуже різноманітним і складним, а також що він має великий вплив на світову економіку загалом.

Одним із перших дослідників теми економічної інтеграції був Бела Балласа, який у 1961 році опублікував класичну працю «Теорія економічної інтеграції». Він вважав, що країни можуть досягати кращих економічних результатів, якщо вони активніше торгуватимуть між собою, співпрацюватимуть і наближатимуть свої економічні системи одна до одної. Бела Балласа розглядав інтеграцію як інструмент, який підвищує ефективність, конкурентоспроможність та благополуччя [27] .

Сьогодні дослідження економічної інтеграції продовжуються, адже глобальні ринки стають все більш взаємозалежними, і країни розуміють, що для ефективного розвитку вони мають об'єднувати свої економічні зусилля [4].

Отже, економічна інтеграція — це не просто зближення економік різних країн. Це цілий комплекс заходів, які допомагають державам створювати спільний економічний простір, прибирати торгові бар'єри, узгоджувати свої закони та економічні політики, щоб максимально ефективно працювати разом.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «економічна інтеграція»

Автор	Визначення
Бела Балласа (1961)	Процес, в якому країни усувають торговельні бар'єри між собою і координують спільну економічну політику.
Ян Тінберген (1954)	Створення найбільш сприятливих умов для міжнародної торгівлі та руху ресурсів між країнами.
Пітер Робсон (1987)	Стан або процес, у якому країни погоджуються обмежити дискримінацію одна проти одної у торговельних питаннях.
Володимир Чужиков (2003)	Комплексна взаємодія національних економік з метою створення єдиного економічного простору та проведення узгодженої економічної політики.
Олександр Шнирков (2006)	Зближення національних економік через спрощення руху товарів, капіталів, робочої сили та створення спільних регулятивних органів.
Пол Кругман, Моріс Обстфельд (2014)	Формування глибоких економічних зв'язків між країнами шляхом усунення бар'єрів та об'єднання ринків для ефективного використання ресурсів.

Джерело: сформовано автором на основі [9, 27, 43]

Існує багато теорій, які пояснюють, чому країни об'єднуються в торговельні союзи чи економічні блоки. Серед найвідоміших із цих теорій можна назвати:

1. Теорія конкурентних переваг стверджує, що країни вступають до економічних союзів, щоб отримати додаткові економічні вигоди. Такі країни починають активніше торгувати між собою, бо усувають бар'єри для торгівлі та ефективніше використовують свої ресурси. Це дозволяє їм збільшити загальний дохід (ВВП), створити нові робочі місця та покращити ефективність свого виробництва [54] .

2. Теорії, що пояснюють інтеграцію політичними мотивами. За цією ідеєю, економічна інтеграція може мати політичні причини. Наприклад, країни можуть створювати такі союзи для того, щоб посилити взаємну політичну підтримку, забезпечити спільну безпеку або взагалі сформувати політичне співтовариство. В такому випадку економічні переваги виступають радше приємним бонусом до політичних цілей [9].

3. Теорія урівноваження економічних сил припускає, що країни вступають до торговельних об'єднань, щоб посилити свою політичну й економічну вагу на світовому ринку. Вони хочуть конкурувати з такими потужними економіками, як США, Євросоюз чи Китай. Вступаючи до блоку, країна отримує привабливіші умови для інвесторів, оскільки ті отримують доступ до значно ширшого ринку. Завдяки цьому легше залучити закордонні інвестиції, впливати на міжнародну політику, а також ефективніше вирішувати спільні глобальні проблеми – наприклад, боротьбу з тероризмом або екологічні питання [10].

4. Теорія оптимального валютного режиму пояснює, як країнам найкраще обирати валютну політику, коли вони об'єднуються в економічний союз. Тут досліджується, які валютні режими є найвигіднішими для країн-членів такого союзу: чи то повністю спільна валюта, чи фіксований курс обміну, чи вільний плаваючий курс валют. Ця теорія має важливе значення для тих країн, які хочуть створити стабільні економічні союзи з мінімальними валютними ризиками [9].

5. Нові торговельні теорії звертають увагу на поняття горизонтальної та вертикальної спеціалізації у міжнародній торгівлі. Горизонтальна спеціалізація – це коли різні країни виробляють схожі або однакові товари. А вертикальна спеціалізація – це ситуація, коли кожна країна відповідає за певний окремий етап виробництва. Це дозволяє країнам максимально ефективно використовувати свої можливості і робити спільне виробництво більш продуктивним [11].

З точки зору нової торговельної теорії, економічна інтеграція між країнами заохочує розвиток горизонтальної та вертикальної спеціалізації. Горизонтальна спеціалізація – це коли кожна країна виробляє ті товари, в яких вона найсильніша, наприклад завдяки дешевим ресурсам чи високій ефективності виробництва. Це призводить до того, що країни більше торгують між собою та покращують свій економічний стан. Нові теорії також підкреслюють важливість вертикальних зв'язків, коли країни інтегруються і створюють спільні виробничі ланцюги.

Вертикальна спеціалізація означає, що країни беруть на себе конкретні етапи виготовлення товарів і разом створюють більш складну продукцію. Завдяки такій співпраці країни можуть підвищити продуктивність, знизити виробничі витрати і стати більш конкурентоспроможними на міжнародних ринках. Окрім цих популярних теорій, є ще чимало інших підходів, які теж пояснюють явище економічної інтеграції. Серед них – теорія оптимальної торгової політики, концепція економічної залежності, а також теорія політичних коаліцій. Кожна з цих концепцій має своє бачення того, як і чому країни інтегруються, і які результати така інтеграція може принести [10].

Отже, коли країни вирішують інтегрувати свої економіки, вони зазвичай розраховують отримати від цього певні плюси: наприклад, щоб простіше торгувати між собою, залучити більше інвестицій або зміцнити конкретні галузі економіки. Ідея така, що разом їм буде легше конкурувати на світовому ринку, ніж окремо. Через це країни частіше торгують одна з одною, стають цікавішими для інвесторів і розвивають власні виробництва.

1.2 Форми міжнародної економічної інтеграції

Міжнародна економічна інтеграція має різні форми залежно від ступеня глибини та обсягу співробітництва між країнами. Основні форми міжнародної економічної інтеграції представлені на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Форми міжнародної економічної інтеграції

Джерело: сформовано автором на основі [9,11]

Зона вільної торгівлі – це одна з найпростіших форм економічної інтеграції. Це форма міжнародної економічної інтеграції, в межах якої країни-учасниці скасовують або значно знижують митні тарифи та кількісні обмеження у взаємній торгівлі. Це сприяє інтенсифікації торговельних потоків та, як наслідок, зниженню цін на товари [12].

Водночас ключовою особливістю зони вільної торгівлі є збереження кожною державою-членом повної автономії у проведенні власної митної політики щодо третіх країн, які не є учасниками угоди.

Варто також зазначити, що кожна країна може сама визначати свої правила гри у торгівлі з іншими країнами світу. Вони можуть самостійно вибирати стандарти якості, правила щодо походження товарів або якісь санітарні норми. Тут вони повністю незалежні.

Учасники зони вільної торгівлі зберігають повний політичний та економічний суверенітет. Участь в угоді не передбачає делегування національних повноважень наднаціональним органам, що дозволяє кожній країні самостійно визначати напрями внутрішньої політики та стратегію економічного розвитку.

Це, зокрема, поширюється і на фінансову та грошово-кредитну сфери. На відміну від глибших рівнів інтеграції, створення зони вільної торгівлі не вимагає переходу на спільну валюту чи узгодження монетарної політики. Кожна держава-учасниця зберігає повний контроль над власною валютою,

рівнем відсоткових ставок та іншими інструментами фінансового регулювання.

Загалом, створення зони вільної торгівлі допомагає країнам збільшувати обсяги торгівлі, робить їх привабливішими для інвесторів, розширює ринки збуту і, відповідно, допомагає економікам швидше розвиватися [14].

Зона вільної торгівлі може бути першим кроком на шляху до більш глибокої форми інтеграції, такої як митний союз чи економічний союз. Вона дозволяє країнам спостерігати переваги від торговельної лібералізації та співпраці, одночасно зберігаючи свою економічну та політичну незалежність.

Митний союз є більш складною формою економічної інтеграції порівняно з зоною вільної торгівлі. Головна особливість митного союзу полягає у тому, що країни не тільки прибирають торговельні бар'єри всередині об'єднання, але й встановлюють спільні митні ставки та політику щодо країн, які не є членами союзу.

Однією з визначальних рис митного союзу є наявність спільної митної політики. Це означає, що країни-учасниці домовляються про єдині митні тарифи та умови ввезення чи вивезення продукції. Для ефективного функціонування такого союзу держави-учасники часто створюють єдиний митний кодекс, у якому прописані спільні правила митного оформлення і контролю.

Також важливою характеристикою є відсутність внутрішніх митних перешкод. Товари між країнами, що входять до митного союзу, рухаються вільно, без митних перевірок на внутрішніх кордонах. В результаті внутрішня торгівля стає значно простішою, а це сприяє її зростанню [11,42].

У митному союзі країни також координують торговельну політику на міжнародному рівні. Зокрема, вони спільно вирішують питання щодо угод з іншими державами або міжнародними організаціями, а також узгоджують митні тарифи на імпорту товарів із третіх країн. Це дає можливість союзу виступати єдиним фронтом у міжнародних торговельних переговорах.

Втім, варто враховувати, що митний союз передбачає більш серйозну співпрацю між країнами, ніж, наприклад, зона вільної торгівлі. Це може означати, що державам потрібно поступатися частиною свого економічного суверенітету та шукати компроміси щодо спільних рішень.

Спільний ринок є наступним етапом економічної інтеграції після зони вільної торгівлі та митного союзу, маючи більш розширені характеристики. Його особливість полягає в тому, що країни-учасниці, окрім усунення митних перешкод, забезпечують вільний рух працівників, капіталу, товарів і послуг. Це створює умови, які дозволяють державам використовувати спільний економічний простір як єдине ціле, без обмежень внутрішніми кордонами.

У рамках спільного ринку товари та послуги переміщуються між країнами без додаткових митних або адміністративних бар'єрів, що значно полегшує торгівлю та сприяє зростанню економічних показників кожної з країн-учасниць. Також важливо зазначити, що спільний ринок дозволяє вільно переміщуватися капіталу, а підприємствам – інвестувати у будь-якій з країн-членів. Завдяки цьому компанії можуть розширювати діяльність на інші держави, не стикаючись з додатковими бюрократичними перепонами.

Окрім цього, учасники спільного ринку часто формують спільну регуляторну політику, яка охоплює різні сфери – від технічних стандартів якості продукції до екологічних вимог і норм безпеки. Таке узгодження стандартів дозволяє уникати зайвих суперечок щодо якості та забезпечує рівні умови конкуренції для компаній з усіх країн-учасниць.

Також держави-учасниці можуть координувати соціальну політику. Це включає гармонізацію законодавства з питань захисту працівників, їхнього соціального забезпечення та пенсійного обслуговування. Спільна соціальна політика покликана забезпечити однаково високі соціальні стандарти в межах усього ринку, що сприяє комфортним умовам праці та проживання громадян.

Таким чином, формування спільного ринку дає країнам значні економічні переваги, відкриваючи доступ до більш широких ринків, покращуючи економічну ситуацію через більші інвестиції та ефективнішу

зайнятість. Однак це потребує високого ступеня співпраці й компромісів між державами-учасниками, а також готовності йти на поступки у питаннях власного суверенітету щодо окремих аспектів економічної політики.

Економічний союз представляє собою наступний рівень міжнародної економічної інтеграції, що характеризується максимально тісною координацією економічних, соціальних і навіть політичних сфер між країнами-учасниками. На цьому рівні країни домовляються про створення повністю відкритого простору, в якому товари, послуги, капітал та робоча сила можуть переміщуватись без обмежень. Завдяки такій відкритості створюється єдиний великий ринок, що надає суттєві переваги для підприємств і підприємців, розширюючи їхні можливості та підвищуючи привабливість регіону для міжнародних інвесторів.

Наступним важливим аспектом є спільна валютна політика. В рамках економічного союзу держави можуть створити спільну валюту, яка буде використовуватись на всій території об'єднання. Єдина валюта знижує транзакційні витрати, спрощує розрахунки між підприємствами, стабілізує економічне середовище та робить регіон більш стійким до коливань на міжнародних валютних ринках.

Ще одним елементом економічного союзу є гармонізація законодавства. Держави-учасниці узгоджують і приводять до спільного знаменника свої правові норми у сфері торгівлі, фінансів, промисловості та екології. Це усуває адміністративні перешкоди та гарантує однакові правила гри для підприємств у всьому союзі, що сприяє чесній конкуренції та прозорим умовам ведення бізнесу [11,29].

Однією з головних особливостей *політичного союзу* є створення спільних органів управління. Це може бути єдиний парламент або рада, спільний виконавчий орган, наприклад, уряд чи президентська рада. Такі органи приймають рішення від імені всіх країн, визначають загальні пріоритети політики та забезпечують єдину лінію розвитку союзу [63].

Країни-члени політичного союзу також працюють над гармонізацією своїх законодавчих систем. Вони прагнуть до того, щоб закони та нормативні акти були узгоджені між собою, зокрема, у сферах прав людини, правопорядку, соціальної політики та інших важливих галузях. Така гармонізація законодавства сприяє встановленню рівних умов життя для громадян усіх країн-членів, забезпечує однаковий захист прав і свобод, а також зменшує ризик конфліктів через правові розбіжності.

Отже, політичний союз представляє собою не лише економічну інтеграцію, а й поглиблену політичну і соціальну взаємодію країн. Це найвищий ступінь інтеграції, який вимагає значних поступок у суверенітеті та готовності країн координувати майже всі аспекти свого внутрішнього й зовнішнього життя. Така форма інтеграції потенційно може забезпечити значні переваги у вигляді політичної стабільності, економічної потужності, ефективної співпраці у сфері безпеки та сильнішої позиції на міжнародній арені. Однак досягнення такого рівня інтеграції є складним і вимагає значної політичної волі, високого рівня довіри між країнами та їхніми громадянами, а також ефективних механізмів прийняття спільних рішень.

1.3 Теорії міжнародної економічної інтеграції

Вивчення економічної інтеграції сьогодні є важливою складовою економічної науки, оскільки це явище визначає характер співробітництва між країнами у сучасному світі. Щоб зрозуміти, як і чому країни інтегруються, економісти запропонували кілька ключових теоретичних моделей, кожна з яких пояснює різні аспекти процесів інтеграції [9].

Однією з перших та найбільш впливових моделей стала теорія митного союзу, запропонована ще в середині ХХ століття американським економістом Джейкобом Вінером. Основною ідеєю цієї теорії є розподіл ефектів інтеграції на два типи: ефект створення торгівлі та ефект відхилення торгівлі. Створення торгівлі відбувається тоді, коли інтеграція між країнами призводить до заміни

дорогого внутрішнього виробництва на дешевший імпорт із країн-партнерів. Водночас, відхилення торгівлі має місце, коли дешевший імпорт із третіх країн замінюється дорожчим, але безмитним імпортом з країн-учасниць союзу. Таким чином, інтеграція приносить не лише вигоди, але може також викликати певні економічні втрати, якщо країни неправильно виберуть партнерів [43].

Наступна важлива модель – неокласична теорія економічної інтеграції, представниками якої є економісти Бела Баласса та Ян Тінберген. За цією моделлю інтеграція розглядається як поступовий процес поглиблення економічної співпраці між державами. Модель Баласси передбачає п'ять основних етапів інтеграції: зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз та повна економічна інтеграція. Згідно з цією моделлю, кожен наступний етап характеризується все більшою координацією та гармонізацією економічної політики між країнами, що дозволяє їм ефективніше використовувати спільні ресурси [27].

Також серед відомих теорій є модель оптимального валютного простору, розроблена Робертом Манделлом. Ця модель аналізує умови, за яких країнам вигідно створювати валютний союз. За Манделлом, країни повинні мати схожі економічні структури, високу мобільність робочої сили та капіталу, а також ефективні механізми фінансової підтримки. Якщо ці умови дотримуються, створення єдиної валюти стає вигідним, оскільки знижує витрати на транзакції та стабілізує економічне середовище [10, 57].

Іншим підходом є функціоналістська теорія економічної інтеграції, яку запропонував Девід Мітрані, а потім розвинув Ернст Хаас у своїй концепції неофункціоналізму. Відповідно до цієї теорії, інтеграція починається з технічних і функціональних сфер, таких як транспорт, енергетика чи торгівля. Поступово співпраця поширюється на більш складні політичні та економічні сфери, оскільки країни починають усвідомлювати переваги від тіснішої взаємодії. У результаті створюються спільні інституції, що регулюють відносини між державами, посилюючи інтеграційні процеси [11, 75].

Новітні теорії торгівлі, такі як модель Пола Кругмана, також зробили вагомий внесок у вивчення інтеграції. Вони наголошують на ролі горизонтальної та вертикальної спеціалізації країн. Горизонтальна спеціалізація означає, що країни виробляють схожі товари, тоді як вертикальна спеціалізація передбачає поділ виробництва між країнами на різні етапи. Інтеграція допомагає країнам досягати економії масштабу, знижувати витрати на виробництво та стимулювати розвиток нових галузей [43].

Отже, теорії економічної інтеграції надають глибоке розуміння процесів, що відбуваються між країнами, дозволяють оцінити потенційні вигоди та ризики такого співробітництва. Кожна модель має свої сильні та слабкі сторони, тому в практичному застосуванні важливо використовувати комплексний підхід, що враховує реальні умови та специфіку країн-учасниць.

Висновки до розділу 1

Проаналізувавши теоретичні основи міжнародної економічної інтеграції, можна зазначити, що цей процес є важливим та багатовимірним явищем сучасної світової економіки. Інтеграція сприяє не лише спрощенню економічних взаємовідносин між країнами, але й створює умови для ефективнішого використання їх ресурсів, розширення ринків збуту, залучення додаткових інвестицій та підвищення загального рівня економічного розвитку країн-учасниць.

Визначено та охарактеризовано основні підходи до розуміння поняття економічної інтеграції, зокрема економічний, інституційний, неофункціональний та історико-логічний. Встановлено, що кожен із цих підходів має свої особливості, акцентує увагу на різних аспектах інтеграції, таких як економічна ефективність, політичні та соціальні наслідки або еволюційний характер цього процесу.

Також було проаналізовано основні форми економічної інтеграції – зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз і політичний

союз. Вони відрізняються глибиною та рівнем координації економічної, політичної та соціальної політики між країнами-учасницями. Найпростішою формою є зона вільної торгівлі, яка передбачає усунення митних бар'єрів, а найбільш глибокою – політичний союз, що включає спільні інституції та загальні політичні рішення.

Крім того, було досліджено ключові теоретичні моделі економічної інтеграції, зокрема модель митного союзу Джейкоба Вінера, неокласичну модель Бели Баласси, теорію оптимальних валютних зон Роберта Манделла та неофункціональну модель Ернста Хааса. Кожна з цих моделей має практичне значення і допомагає зрозуміти переваги, ризики та особливості інтеграційних процесів.

Таким чином, розглянуті в цьому розділі теоретичні положення формують необхідну базу для подальшого аналізу конкретних інтеграційних процесів, що відбуваються між країнами Північної Америки.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ

2.1 Передумови створення інтеграційних об'єднань у Північній Америці

Інтеграційні процеси в Північній Америці зумовлені конкретними чинниками, а саме, були результатом поступового розвитку торговельно-економічних зв'язків між США, Канадою та Мексикою. Перші суттєві передумови до створення інтеграційних об'єднань у регіоні почали формуватися ще у другій половині XX століття, коли країни регіону активно шукали шляхи для посилення економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності на глобальному ринку.

Особливу роль відіграли процеси глобалізації, які посилились у другій половині минулого століття, змусивши уряди країн шукати нові ефективні механізми захисту своїх економік від негативного впливу міжнародних криз та економічних коливань. Зокрема, після економічних потрясінь 1970-х років, пов'язаних із нафтовою кризою та валютною нестабільністю, країни регіону зрозуміли, що подальший економічний розвиток неможливий без створення більш стабільних умов для торгівлі та інвестицій. Головною метою цієї угоди було посилення економічних зв'язків та усунення торговельних бар'єрів між двома сусідніми країнами. Саме цей перший крок дозволив побачити практичні переваги інтеграції, такі як збільшення товарообігу, зростання інвестицій та створення додаткових робочих місць [24].

Важливим фактором стало також бажання США посилити свої позиції в глобальній конкуренції, особливо в умовах зростання ролі таких економічних об'єднань, як Європейський Союз і країни Азійсько-Тихоокеанського регіону. Створення тристоронньої угоди про вільну торгівлю між США, Канадою та Мексикою дозволяло сформувати сильний економічний блок, здатний конкурувати на рівних із іншими провідними економіками світу.

Саме в результаті цих передумов у 1994 році була підписана Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА). Вона не тільки суттєво змінила характер взаємодії між країнами регіону, але й визначила стратегічний напрям подальших інтеграційних процесів, наслідки яких продовжують відчуватись і сьогодні [25].

Основні умови Північноамериканської угоди про вільну торгівлю, яка була укладена між Канадою, США і Мексикою, включали такі положення [26]:

1. Усунення митних тарифів та бар'єрів. В рамках угоди країни домовилися поступово знизити, а згодом повністю ліквідувати митні збори на більшість товарів і послуг, якими вони торгують. Завдяки цьому торгівля між учасниками стала дешевшою, а вартість товарів для споживачів знизилась.

2. Збільшення взаємного товарообігу. Угода стимулювала зростання обсягів торгівлі, дозволяючи країнам-учасникам активніше виходити на ринки одна одної, а також посилювати конкурентоспроможність своїх товарів та послуг на міжнародному рівні.

3. Покращення умов для інвестиційної діяльності. НАФТА створювала чіткі правила і гарантії для інвесторів з кожної з трьох країн, забезпечуючи їм рівний доступ до внутрішніх ринків учасників та захищаючи їхні права на здійснення підприємницької діяльності.

4. Спільні стандарти щодо захисту інтелектуальної власності. Угода містила положення щодо спільного захисту інтелектуальних прав, таких як авторські права, товарні знаки, патенти тощо. Це дозволяло забезпечити однаковий рівень захисту інноваційної та творчої діяльності в усіх країнах-партнерах.

5. Впровадження вищих соціальних та екологічних стандартів. НАФТА передбачала введення єдиних вимог до дотримання трудових прав і стандартів захисту довкілля. Це допомогло підвищити рівень соціальних гарантій та екологічної відповідальності у країнах-учасниках.

6. Поглиблення співпраці та консультацій між країнами. У межах угоди було створено механізми, які дозволяли оперативно вирішувати

суперечки і конфлікти, регулярно проводити консультації та виробляти спільні рішення для усунення перешкод у торгівлі.

7. Спеціальні умови для торгівлі сільськогосподарською продукцією. НАФТА містила окремі домовленості щодо торгівлі сільськогосподарськими товарами, включаючи єдині стандарти якості та безпеки харчової продукції, що сприяло розвитку аграрного сектору в країнах-учасниках.

Причини оновлення Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА) та її заміни на нову угоду USMCA у 2020 році були наступними [49]:

1. Виникнення нових економічних реалій та викликів. НАФТА була укладена ще у 1994 році, і за цей час з'явилися нові економічні та технологічні умови, які не враховувались початковим текстом угоди. Особливо гостро постала необхідність врегулювання питань, пов'язаних із цифровою економікою та електронною торгівлею.

2. Удосконалення регулювання автомобільної галузі. Однією з ключових причин перегляду НАФТА стала потреба в оновленні правил роботи автомобільної промисловості. Зокрема, було важливо чітко визначити вимоги щодо локалізації виробництва і використання компонентів, виготовлених у країнах-учасниках угоди, щоб підтримати національні виробництва.

3. Посилення соціальних стандартів і захисту трудових прав. Новий текст угоди USMCA передбачив посилення стандартів щодо умов праці та прав працівників, особливо у Мексиці. Це мало допомогти покращити умови роботи, підвищити заробітну плату і забезпечити кращий соціальний захист працівників у регіоні.

4. Необхідність більш дієвих заходів щодо екологічного захисту. З огляду на погіршення екологічної ситуації та зростання екологічних проблем, виникла потреба включити до угоди більш суворі і чіткі екологічні стандарти, які б допомогли зменшити негативний вплив господарської діяльності на довкілля.

5. Розширення доступу на внутрішні ринки країн-учасниць. Оновлення угоди ставило за мету створення додаткових можливостей для виходу на ринки партнерів, зокрема у таких чутливих галузях, як сільське господарство та молочна продукція. Таким чином, країни прагнули розширити можливості своїх виробників на території угоди.

6. Політичні і геополітичні трансформації в регіоні. Важливу роль у перегляді угоди зіграли також політичні зміни в США та інших країнах регіону. Нові політичні лідери вважали необхідним переглянути торговельні умови, щоб врахувати зміну пріоритетів у міжнародній торгівлі, а також посилити економічну незалежність країн-учасниць.

Таким чином, перегляд НАФТА був здійснений з метою врахування сучасних викликів і потреб, а також для розв'язання спірних питань, що виникли за роки її функціонування. Важливим завданням стало покращення умов торгівлі, посилення соціальних гарантій і підвищення стандартів охорони довкілля в регіоні Північної Америки.

Основні умови оновленої угоди у сфері торгівлі включають наступні положення:

1. Спрощення митних процедур. Угода передбачає покращення митного контролю та спрощення процедур оформлення товарів. Зокрема, Канада та Мексика погодилися підвищити поріг мінімальної вартості товарів, що дозволяє уникнути додаткового митного оформлення для недорогих експрес-відправлень.

2. Скорочення витрат і часу на митний контроль. Запроваджуються нові стандарти, спрямовані на зменшення часу затримок та витрат під час перетину кордонів. Це має забезпечити швидше оформлення товарів за умови дотримання встановлених митних вимог.

3. Впровадження принципу «єдиного вікна». Угода гарантує, що вся необхідна митна документація та інформація подаватиметься й отримуватиметься через єдину онлайн-платформу. Це дозволить суттєво скоротити адміністративні витрати та час оформлення товарів.

4. Однаковість митних процедур. Встановлюється єдиний підхід до митних процедур на всіх пунктах пропуску країн-учасниць. Це має знизити ризики невизначеності та полегшити перетин кордонів для учасників торгівлі.

5. Прозорість інформації для торговців. Канада і Мексика беруть на себе зобов'язання регулярно публікувати в інтернеті всю необхідну інформацію щодо імпорتنих, експортних та транзитних вимог, включаючи розміри мит, зборів та санкцій. Це надасть можливість компаніям, зокрема малим і середнім підприємствам (МСП), точніше прогнозувати свої витрати на ведення зовнішньоекономічної діяльності.

6. Спрощення процедур для низьковартісних експрес-відправлень. Відправлення вартістю до 2500 доларів США користуються спрощеним режимом митного оформлення, що передбачає меншу кількість документів і витрат. Це особливо важливо для МСП, які часто здійснюють багато невеликих відправлень товарів за кордон. При цьому всі товари повинні відповідати загальним вимогам угоди USMCA, а рахунок має містити відповідну позначку щодо умов тарифного режиму.

2.2 Аналіз розвитку інтеграційних об'єднань у Північній Америці

Головним інтеграційним об'єднанням, яке суттєво вплинуло на економіку країн Північної Америки, є НАФТА, на основі якого створено USMCA. Саме тому подальший аналіз проводиться щодо цього інтеграційного союзу.

Країни, що входять до НАФТА, займають значну позицію у світовій економіці, особливо враховуючи США – країну з найбільшим ВВП у світі. У 2023 році ВВП країн учасниць НАФТА (USMCA) досягнуло піку від моменту створення угоди і цей показник дорівнював 31652,28 млрд. дол. США. Загалом динаміка позитивна з певними періодами спаду у 2008 та 2020 роках, що пов'язано з світовою фінансовою кризою та пандемією COVID-19 (рис. 2.1).

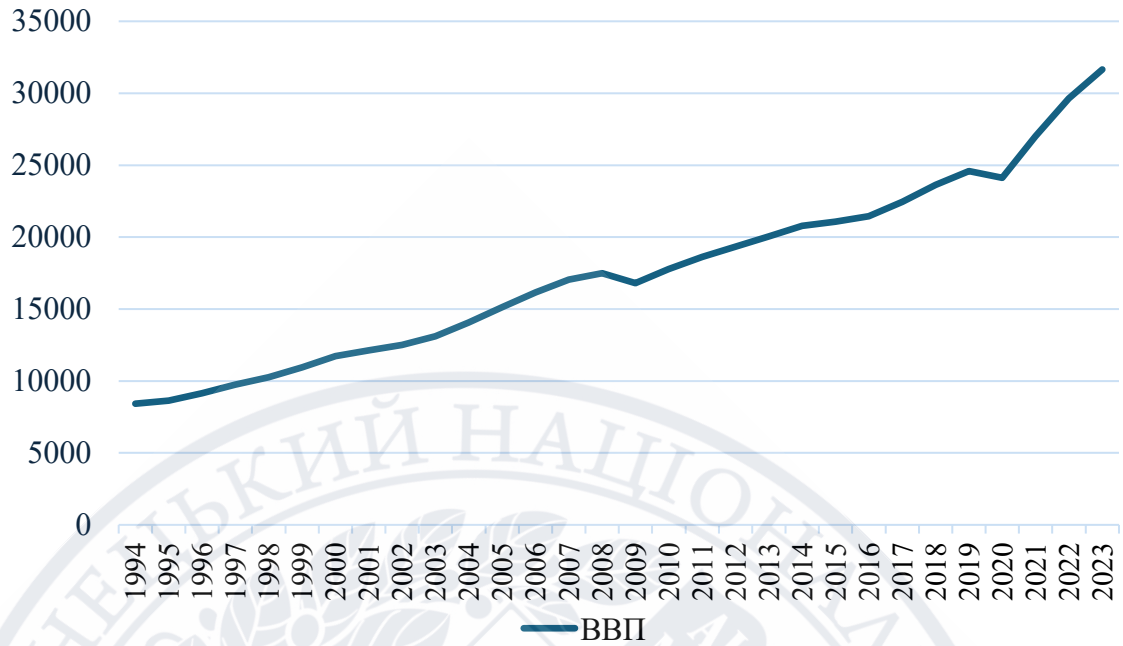

Рисунок 2.1 – ВВП країн НАФТА (USMCA) з 1994 по 2023 рр., млрд дол.
США

Джерело: створено автором на основі [74]

Станом на 2024 рік частка країн НАФТА у світовому ВВП становила 29,7%. Однак важливо зазначити, що ця частка поступово зменшується, адже в 2001 році вона сягала 35,4% (рис. 2.2).

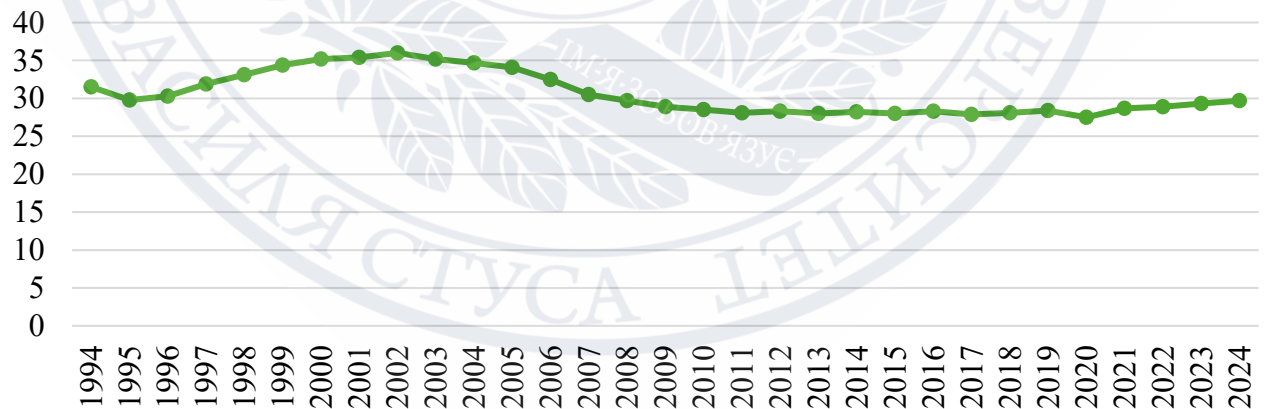

Рисунок 2.2 – Частка ВВП країн НАФТА (USMCA) у світі у 1994-2024 рр., %

Джерело: створено автором на основі [22]

З моменту впровадження угоди НАФТА обсяги торгівлі між країнами-учасницями помітно зросли, хоча й мали певні періоди спаду (рис. 2.3).

Наприклад, суттєве зниження торгівлі спостерігалось у 2009 році через світову фінансову кризу та у 2020 році через пандемію COVID-19. У 2021 та 2022 роках спостерігаємо значне покращення показників, що може бути пов'язано з швидким відновленням після пандемії. Однак 2023 рік показує незначне зниження торгівлі товарами країн НАФТА, що може бути пов'язано з глобальними проблемами та викликами (наприклад навіть війною в Україні). У 2024 році торгівля товарами країн НАФТА (USMCA) дорівнювала понад 3 трильйона дол. США.

Рисунок 2.3 – Торговля товарами країн НАФТА (USMCA) у 1994-2024 рр.,
млн дол. США

Джерело: створено автором на основі [22]

Попри загальну позитивну динаміку зростання обсягів торгівлі, частка країн НАФТА у світовій торгівлі скоротилася з 19% у 2000 році до 13% у 2024 році (рис. 2.4). Найбільшу частку торгівлі товарами у НАФТА (USMCA) складає США, у 2024 році цей показник дорівнював 8,453%.

Рисунок 2.4 – Частка торгівлі товарами НАФТА (USMCA) у світі
у 1994-2024 рр., %

Джерело: створено автором на основі [67]

Для більш детального розуміння ефективності інтеграції, доцільним є аналіз внутрішньорегіональної торгівлі. Зокрема, внутрішньогруповий експорт країн Північної Америки продемонстрував кількісне зростання, у 1995 році становив 277,794 млрд. дол. США, а у 2023 році – 793,020 млрд. дол. США (рис. 2.5). Також у 2020 році можемо побачити зниження показників експорту, що ймовірно є причиною пандемія COVID-19. І можемо зробити такий висновок, що значна половина товарів з регіону спрямовується до інших країн світу.

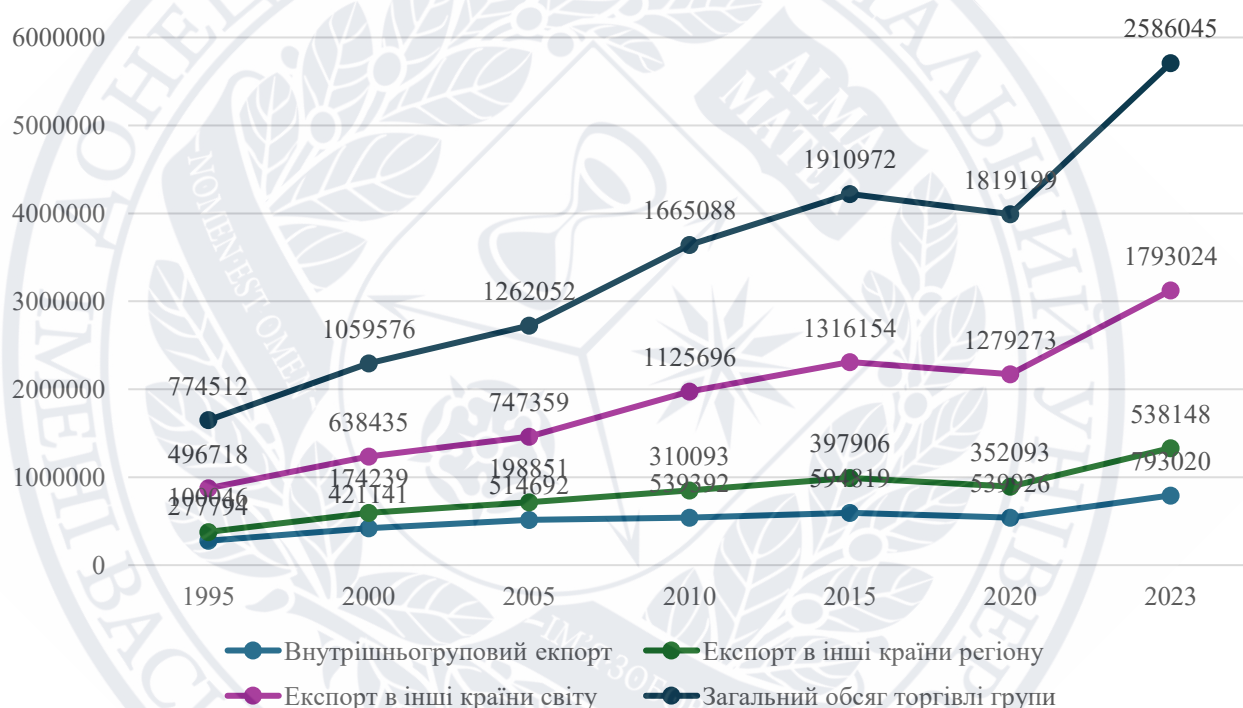

Рисунок 2.5 – Внутрішньо- та зовнішньогруповий експорт товарів країн Північної Америки у 1995-2023 рр., млн дол. США

Джерело: створено автором на основі [67]

Щодо імпорту, ситуація схожа – значна частина товарів до регіону надходить з інших країн світу. Внутрішньогруповий імпорт у 1995 році дорівнював 258,411 млрд. дол. США, у 2023 році – 711,656 млрд. дол. США. Також, у 2020 році спостерігається зниження показників, через наслідки пандемії COVID-19 (рис. 2.6).

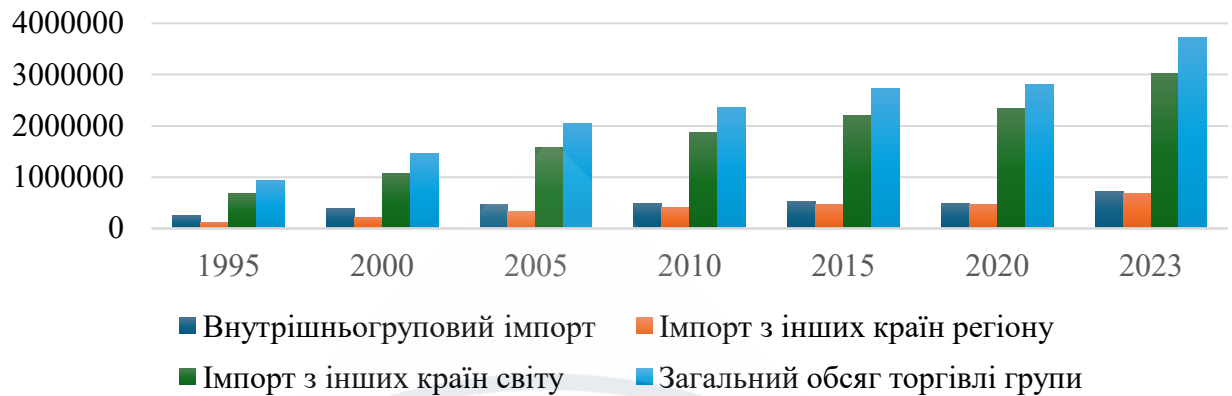

Рисунок 2.6 – Внутрішньо- та зовнішньогруповий імпорт товарів країн Північної Америки у 1995-2023 рр., млн дол. США

Джерело: створено автором на основі [67]

Загалом частка внутрішньорегіональної торгівлі знижувалась з 2000 року і найнижчим був показник у 2020 році (22%), а в 2023 році становив 23,8% (рис. 2.7). Це може вказувати на поступове відновлення після пандемії COVID-19 та торговельних відносин після оновлення угоди НАФТА/USMCA).

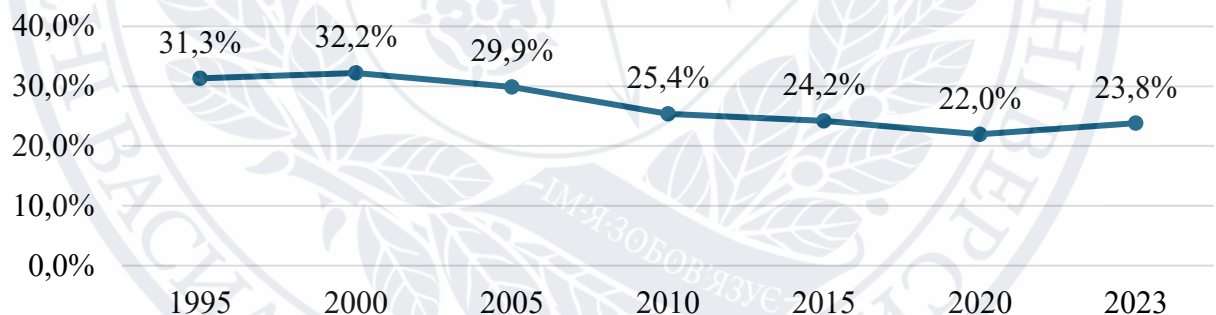

Рисунок 2.7 – Частка внутрішньогрупової торгівлі країн Північної Америки у 1993-2023 рр., %

Джерело: розраховано автором на основі [67]

Особливу увагу також слід приділити аналізу інвестиційних потоків у регіоні (рис. 2.8). Прямі інвестиції зазнали значних коливань в періоді з 1994 по 2023 роки. За останні роки найбільший спад ПІІ спостерігається у 2020 році 197,72 млрд. дол. США. Найбільший показник був у 2015 році і дорівнював

607,67 млрд. дол. США. У 2023 році прямі іноземні інвестиції для країн учасниць НАФТА (USMCA) становили – 421,07 млрд. дол. США.

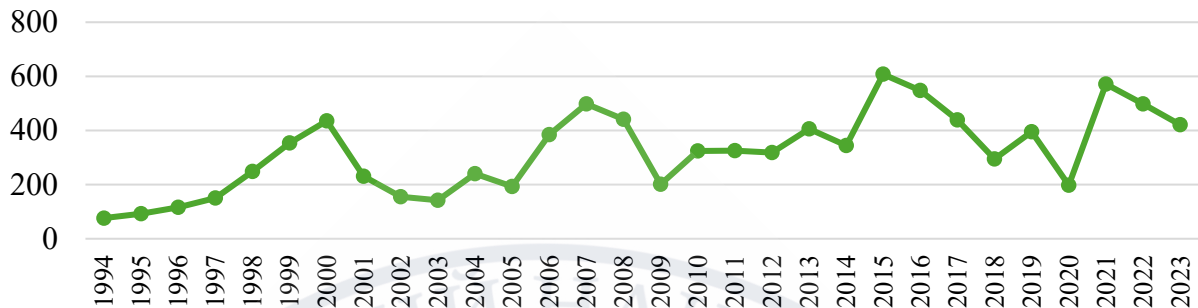

Рисунок 2.8 – Обсяги прямих іноземних інвестицій країн учасниць НАФТА/USMCA у 1994-2023 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором на основі [74]

Країни НАФТА (USMCA) прагнуть балансувати між відкритістю до міжнародної торгівлі та прагнуть захищати національні інтереси. Впровадження протекціоністських заходів спрямовані на підтримку внутрішніх галузей кожної країни та захист економічної безпеки. У 2020 році стрімко підвищилась кількість протекціоністських заходів, що було пов'язано з пандемією COVID-19. 2020 рік був піковим для кожної країни, США та Канада ввели по 1527 заходів, Мексика найменшу кількість – 248 (рис. 2.9).

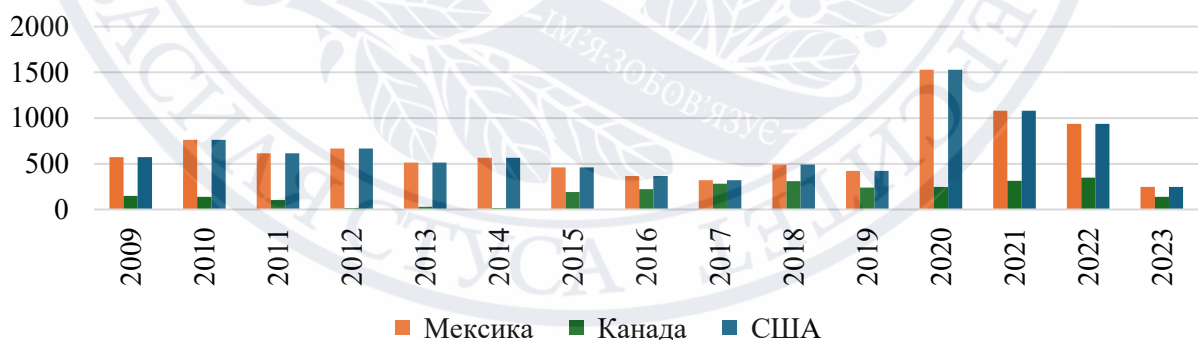

Рисунок 2.9 – Кількість протекціоністських заходів країн учасниць НАФТА / USMCA у 2009-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [36]

Лібералізаційні ініціативи сприяли розширенню торговельних зв'язків країни НАФТА(USMCA). Найбільше таких заходів вводила США, особливо

велику кількість у 2015, 2016 та 2020 роках. У 2022 році Мексика ввела максимальне значення лібералізаційних ініціатив за весь аналізований період (рис. 2.10).

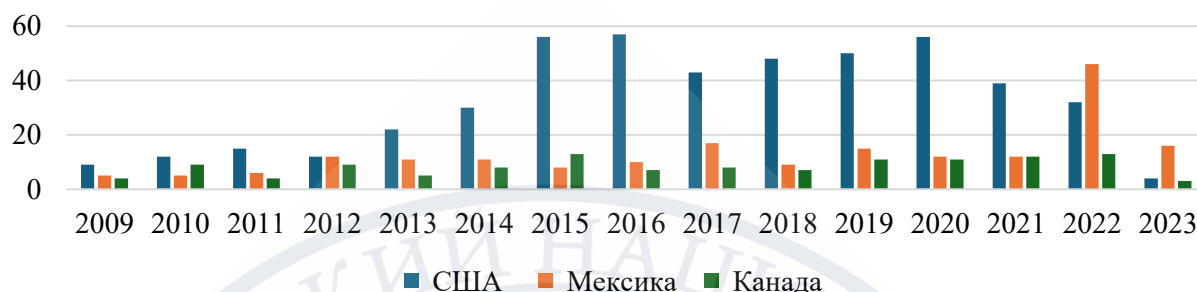

Рисунок 2.10 – Кількість лібералізаційних заходів країн учасниць
НАФТА / USMCA у 2009-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [36]

З огляду на поточну ситуацію, економіка Північної Америки переживає суттєву трансформацію. Зокрема, через напруження у відносинах між США та Китаєм багато компаній переорієнтовують виробництво з Азії до Північної Америки. Пандемія COVID-19 також показала вразливість глобальних ланцюгів постачання, що стимулювало збільшення регіональних інвестицій, особливо в автомобільній та технологічній галузях.

Таким чином, подальше функціонування USMCA може слугувати прикладом регіонально орієнтованої торгівлі, яка є особливо актуальною в умовах сучасних глобальних викликів.

2.3 Аналіз економічних показників країн-учасниць NAFTA/USMCA

Угода НАФТА протягом багатьох років викликала активні дискусії серед політиків та економістів щодо її ефективності для економік США, Канади та Мексики. Країни мають суттєві відмінності у рівнях розвитку, тому інтеграція не могла мати однаковий вплив на всі економіки. З метою оцінки економічних результатів для кожної з країн, доцільно провести аналіз

ключових показників, включаючи ВВП, експорт, імпорт, чисельність населення та обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за період функціонування угоди.

З моменту підписання угоди у 1994 році спостерігалось зростання ВВП у всіх трьох країнах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Ключові показники розвитку країн Північної Америки

Показник	США			Канада			Мексика		
	1994	2023	Темп росту %	1994	2023	Темп росту %	1994	2023	Темп росту %
Чисельність населення, тис. осіб	265475	343477	129,4	29147	39299	134,8 3	89259	129740	145,3 5
ВВП, млн дол. США	728723 6	277207 00	380,4	57991 3	214247 1	369,4 5	55361 8	179379 9	324,0 1
ВВП на душу населення, дол. США	27450	80706	294,0	19896	54517	274,0 1	6202	13826	222,9 3
Експорт товарів та послуг млн дол. США	720940	305247 0	423,1	19011 0	714930	376,0 6	70610	643750	911,7 0
Імпорт товарів та послуг, млн дол. США	813420	385000 0	473,3	18332 0	724650	395,2 9	90810	665120	732,4 3

Джерело: складено автором на основі [67,74]

Протягом періоду існування НАФТА ВВП США зріс на 380,4%, Канади — на 369,45%, тоді як у Мексиці зростання відбулося трішки повільніше — на 324,01%. Незважаючи на незначну різницю у темпах економічного зростання, НАФТА забезпечила стійке економічне зростання для всіх трьох учасників.

Динаміка зовнішньої торгівлі країн НАФТА також демонструє позитивні тенденції. За період функціонування угоди, експорт Мексики зріс

на 911,7%, тоді як імпорт зріс на 732,43%. Водночас темпи зростання експорту США та Канади склали 423,1% та 376,06% відповідно, а імпорту — 473,3% та 395,29%.

Зростання торгівлі сприяло економічному розвитку всіх трьох країн, на рисунку 2.11 та 2.12 зображено експорт та імпорт товарів та послуг країн НАФТА / USMCA.

Експорт товарів та послуг країн учасниць країн НАФТА (USMCA), відображає позитивну динаміку з періодами спаду у 2009 та 2020 роках, що пов'язано з світовою фінансовою кризою та пандемією COVID-19. Найвищий показник експорту у США був у 2023 році – 3,05 трильйона дол. США, у Мексики, також, у 2023 році – 643,75 млрд. дол. США. У Канади за аналізований період 1994-2023 року, піковий показник був у 2022 році – 731,56 млрд. дол. США.

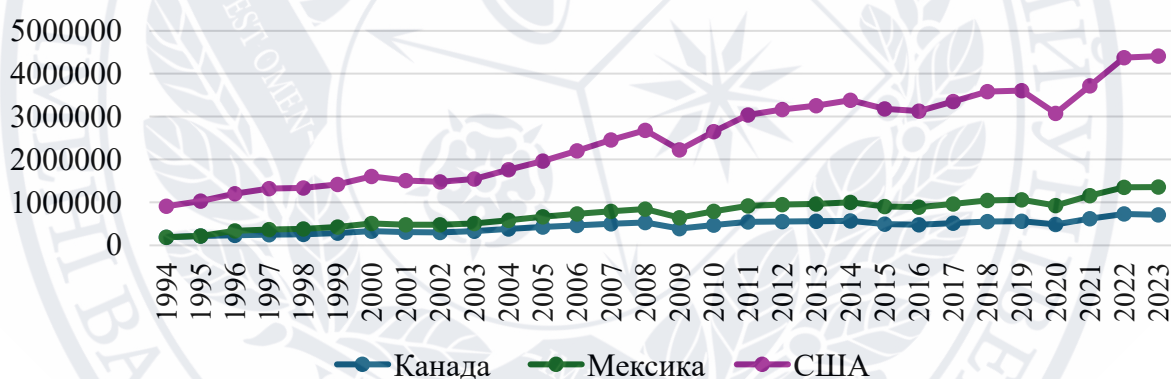

Рисунок 2.11 – Експорт товарів та послуг країн учасниць НАФТА / USMCA у 1994-2023 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [74]

Імпорт товарів та послуг країн НАФТА / USMCA, має подібну динаміку розвитку. Однак, піковими показниками для США, Канади та Мексики, протягом усього аналізованого періоду 1994-2023 року є імпорт у 2022 році. США – 3,98 трильйонів дол. США., Мексика – 668,53 млрд. дол. США, Канада – 728,72 млрд. дол. США.

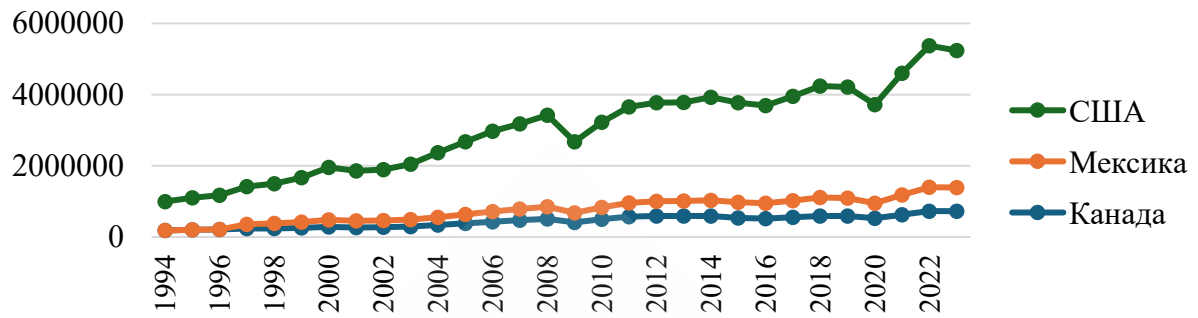

Рисунок 2.12 – Імпорт товарів та послуг країн учасниць НАФТА / USMCA у 1994-2023 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [74]

На основі показників експорту та імпорту товарів та послуг країн НАФТА (USMCA), також, розрахуємо сальдо торговельного балансу (рис. 2.13). США має системний торговий дефіцит протягом усього аналізованого періоду 1994-2023 років. США – найбільший імпортер у світі і це чітко відображається в сальдо торговельного балансу. Мексика в порівнянні з США має незначне негативне сальдо з позитивним сальдо у 1995-1997 та 2020 роках. Канада має стійке позитивне сальдо до 2008 року з піком у 2005 році 46,3 млрд. дол. США. У 2009 році відбувається зниження і показник дорівнює -14,7 млрд. дол. США., наслідок глобальної фінансової кризи. У 2021 році помітний незначний профіцит, але у 2023 році знову дефіцит – 9,7 млрд. дол. США.

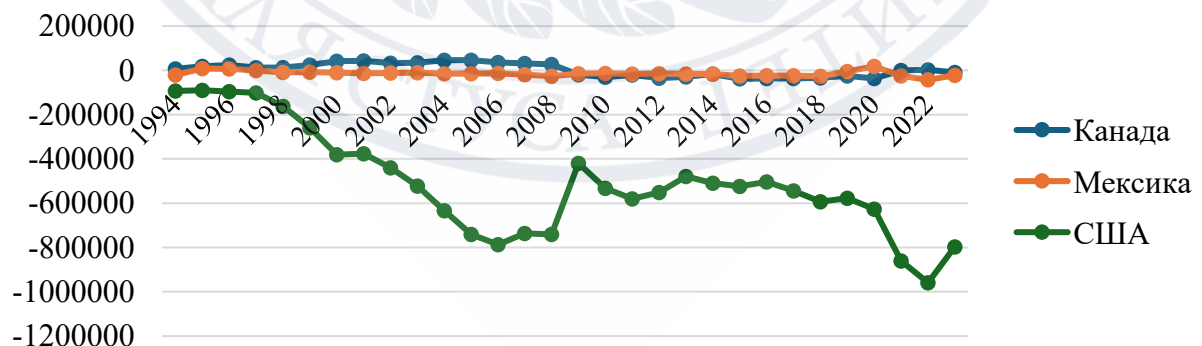

Рисунок 2.13 – Сальдо торговельного балансу країн учасниць НАФТА / USMCA у 1994-2023 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [74]

Отже, торговельні угоди створили сприятливі умови для розвитку взаємодії в різних сферах, зокрема в економіці, забезпечуючи полегшення обміну товарами та послугами між країнами. Важливим результатом стало збільшення обсягів торговельного обороту, активізація інвестиційної діяльності та уніфікація стандартів і нормативів, що сприяло формуванню єдиної економічної зони в регіоні.

Висновки до розділу 2

Інтеграція країн Північної Америки, яка реалізується в межах угод між Мексикою, Канадою та Сполученими Штатами, є складним, але перспективним процесом співпраці та економічного зростання. Однією з ключових особливостей цього процесу стало підписання низки торговельних угод, зокрема Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (НАФТА), яка в 2020 році була замінена оновленою угодою USMCA.

Проведений аналіз торговельно-економічних зв'язків країн Північної Америки засвідчив, що угода про зону вільної торгівлі між США, Канадою та Мексикою суттєво вплинула на основні макроекономічні показники, зокрема на зростання обсягів торгівлі, інвестицій та ВВП протягом усього періоду дії угоди. Підписання USMCA в 2020 році було обумовлене новими викликами світової економіки та необхідністю посилення регіональної співпраці для підвищення конкурентоспроможності країн-учасниць.

Аналіз впливу інтеграційних процесів на економіки країн Північної Америки дозволив виділити як позитивні, так і негативні аспекти. Серед позитивних результатів варто відзначити кількісне зростання експорту, імпорту та обсягів прямих іноземних інвестицій. Водночас негативною тенденцією є зростання дефіциту торговельного балансу для США, що свідчить про зростання імпорту порівняно з експортом.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ КРАЇН ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

3.1 Вплив економічної інтеграції на конкурентоспроможність країн регіону

У глобалізованому світі, де економічна взаємозалежність набуває безпрецедентного масштабу, інтеграційні об'єднання стають ключовими платформами для підвищення національної конкурентоспроможності [33]. Північна Америка, як один із найпотужніших економічних регіонів світу, демонструє унікальний приклад глибокої інтеграції між країнами з різними рівнями розвитку, структурами економік та ресурсним забезпеченням. Від створення НАФТА до її трансформації в Угоди США–Мексика–Канада (USMCA), регіон пройшов складний етап адаптації до нових економічних реалій.

Економічна інтеграція, як феномен, аналізується крізь призму кількох підходів: неокласичного (основна увага на ефектах торгівлі), неоінституціонального (аналіз інституційних рамок та правил гри), а також еволюційного підходу (розгляд інтеграції як динамічного процесу взаємного пристосування).

Конкурентоспроможність у даному контексті варто розглядати не лише як здатність країн виробляти товари й послуги, які витримують міжнародну конкуренцію, а як систему факторів, що забезпечують сталість зростання, інноваційну динаміку та соціальну інтеграцію [48].

Міжнародний інститут розвитку менеджменту (IMD) визначає світову конкурентоспроможність через комплекс індикаторів, серед яких є загальна продуктивність, економічні показники, ефективність уряду, ефективність бізнесу та інфраструктура.

Загальна продуктивність кожної країни USMCA за останні роки дещо змінилась (рис. 3.1). США у 2020 році займала 10-те місце, тоді як у 2024 році

спустилась на 2 позиції. Канада з 8-го місця у 2020 році знизилась до 19-го місця у 2024 році. Також, Мексика з 53-го місця у 2020 році посіла 56-те місце у 2024 році.

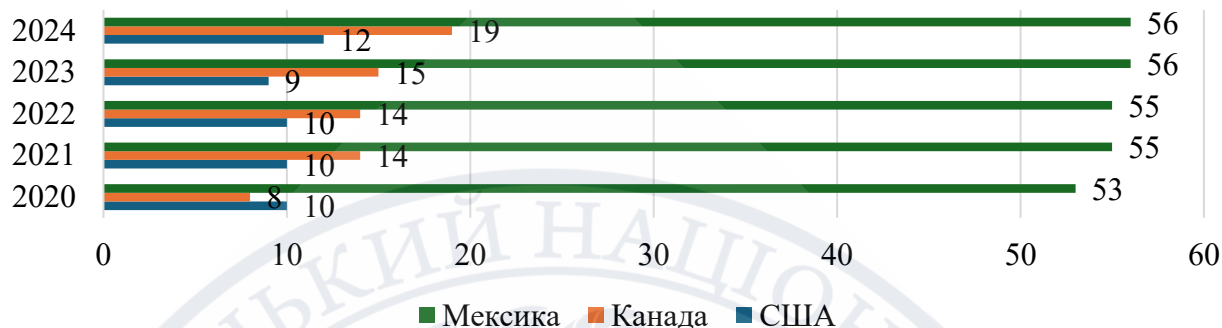

Рисунок 3.1 – Позиції країн USMCA у світовому рейтингу «Загальна продуктивність» у 2020-2024 рр.

Джерело: складено автором на основі [37]

В рейтингу «Економічні показники» динаміка в періоді з 2020 по 2024 роки покращилась для США та Мексики. США у 2024 році посіла 1 місце у світі, Мексика з 38-го місця у 2020 році піднялась до 25-го місця у 2024 році, Канада з 10-го місця знизилася до 14-го місця у 2024 році (рис.3.2).

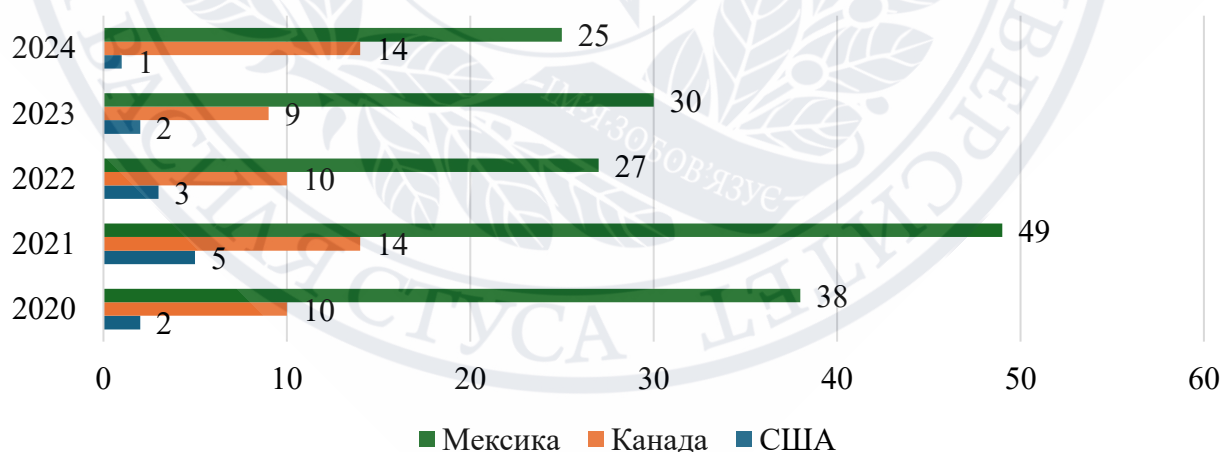

Рисунок 3.2 – Позиції країн USMCA у світовому рейтингу «Економічні показники», 2020-2024 роки

Джерело: складено автором на основі [37]

У світовому рейтингу «Ефективність уряду» Мексика у 2024 році зайняла 60-те місце, Канада – 19-те місце та США посіла 34-те місце, хоча у 2020 році було 26-те місце (рис.3.3). Порівнюючи цих три країни, то ефективність уряду найкращим є у Канади.

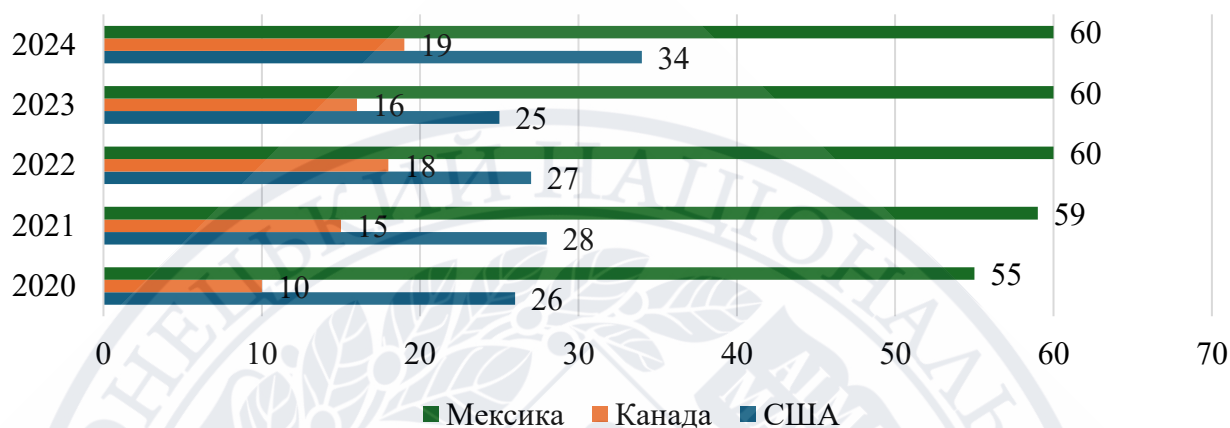

Рисунок 3.3 – Позиції країн USMCA у світовому рейтингу «Ефективність уряду», 2020-2024 роки.

Джерело: складено автором на основі [37]

Позиції у світовому рейтингу «Ефективність бізнесу» трішки погіршились за останні роки. Порівнюючи 2020 та 2024 роки, Мексика знизилась на 5 позицій, США зійшла вниз, також, на 5 позицій та Канада погіршила свої позиції на 17 місць (рис.3.4).

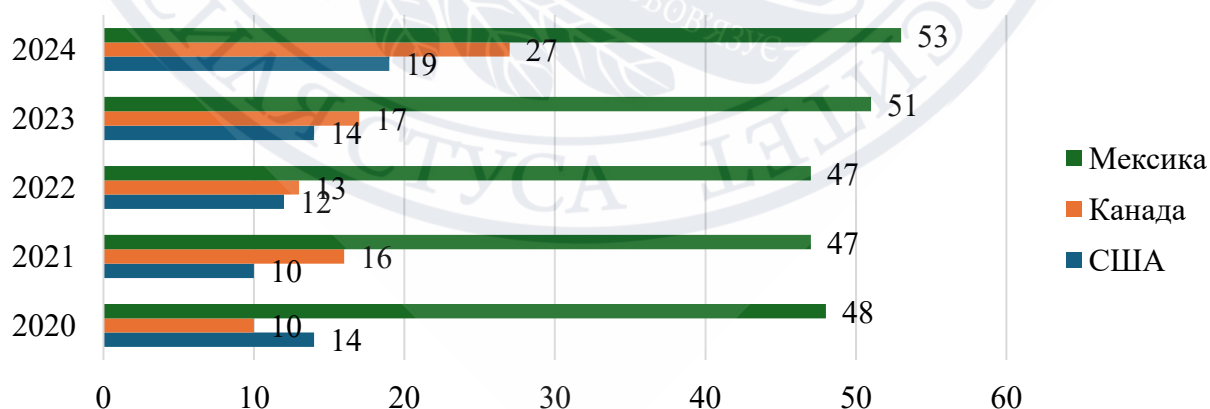

Рисунок 3.4 – Позиції країн USMCA у світовому рейтингу «Ефективність бізнесу», 2020-2024 роки.

Джерело: складено автором на основі [37]

За світовим рейтингом «Інфраструктура» країни USMCA, також дещо спустились вниз, що може бути пов'язано з глобальними викликами. У 2024 році США посіла 7-ме місце, Канада – 16-те та Мексика – 62-ге місце (рис. 3.5).

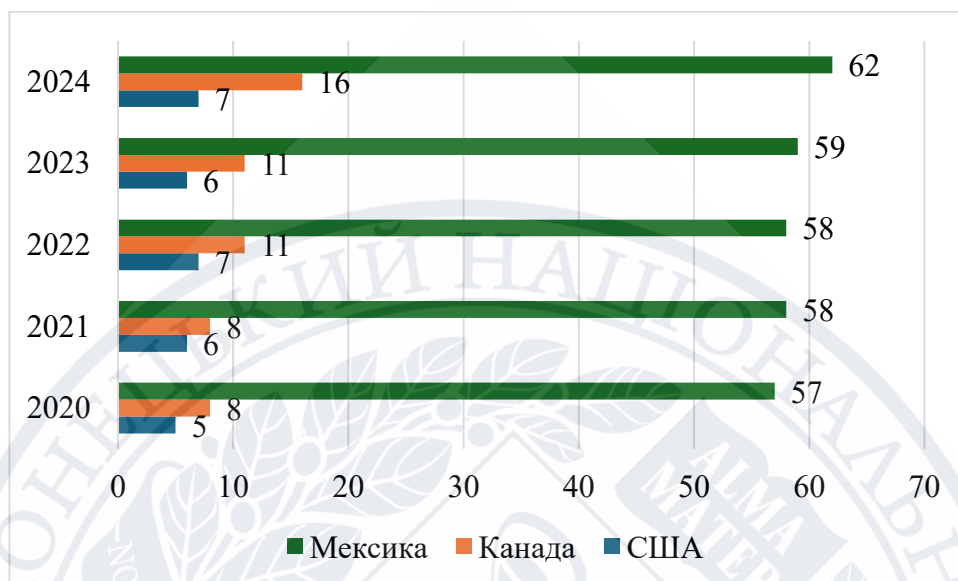

Рисунок 3.5 – Позиції країн USMCA у світовому рейтингу «Інфраструктура», 2020-2024 роки.

Джерело: складено автором на основі [37]

Загалом, угода про вільну торгівлю між Канадою, США і Мексикою (НАФТА), підписана в 1994 році, стала найамбітнішим проектом інтеграції у світі. Її головною метою було усунення торговельних бар'єрів, лібералізація ринків товарів та послуг і стимулювання інвестицій.

Перші роки дії угоди продемонстрували неоднозначні результати: США отримали доступ до дешевшої робочої сили, Мексика – до інвестицій та технологій, Канада – до стабільного ринку збуту. Разом з тим, з'явилися й виклики – зокрема, структурне безробіття у низці американських штатів і загострення проблем екологічного характеру в прикордонних регіонах [30].

З 2020 року НАФТА була замінена на Угоду США–Мексика–Канада (USMCA), яка відображає зміни у глобальній економіці та прагнення країн до нової рівноваги інтересів. На відміну від попередньої угоди, USMCA

передбачає більшу увагу до трудових стандартів, екологічних зобов'язань, цифрової торгівлі та захисту інтелектуальної власності.

Зокрема, встановлені квоти на виробництво автомобілів з певною часткою регіонального компоненту, що має стимулювати локалізацію виробництва, а отже - підвищення конкурентоспроможності внутрішнього виробничого потенціалу.

Для США економічна інтеграція стала інструментом зміцнення позицій своїх корпорацій на глобальному ринку. Перевага в інноваціях, капіталі та управлінських технологіях дозволила США інтегрувати свої виробничі ланцюги з партнерами за схемою «ядро–периферія».

Однак стратегічна конкурентоспроможність США зазнала викликів у вигляді зростання технологічного потенціалу Китаю, що посилило прагнення до переосмислення регіональних альянсів [60]. У рамках USMCA США прагнуть підвищити ступінь контролю за ланцюгами постачання, інвестувати в стратегічні галузі (мікроелектроніка, акумулятори, рідкісноземельні елементи), і таким чином зміцнити свій конкурентний статус.

Канада зосередила свою інтеграційну політику на збереженні доступу до американського ринку – основного експортного напрямку. Проте вона також активно диверсифікує торгівлю, адже прагне до мультинаціонального позиціонування.

Економічна інтеграція дозволила Канаді розвинути високотехнологічні галузі, посилити енергетичну кооперацію із США, але водночас створила ризики залежності від зовнішніх кон'юктур. Виклики конкурентоспроможності Канади пов'язані з необхідністю підтримки інновацій, розвитку людського капіталу, а також модернізації інфраструктури.

Мексика отримала найвідчутніші переваги в контексті зростання експорту, іноземних інвестицій та зайнятості. Інтеграція стала драйвером індустриалізації північних регіонів країни, особливо в автомобільному, електронному і текстильному секторах. Однак глибока інтеграція в ланцюги постачання США зробила економіку Мексики вразливою до зовнішніх шоків

[73]. Внутрішні дисбаланси (соціальна нерівність, слабкість інституцій, регіональні диспропорції) гальмують загальну конкурентоспроможність країни. Потенціал майбутнього зростання залежить від здатності Мексики здійснити структурні реформи в освіті, правосудді та інноваційній політиці.

Економічна інтеграція в Північній Америці призвела до глибокої трансформації регіональних виробничих ланцюгів, в яких окремі країни спеціалізуються на певних етапах виробництва. Підхід, що базується на принципі «розділеної конкурентоспроможності», дозволяє підвищувати ефективність у рамках кооперації. Водночас він створює виклики: порушення ланцюгів внаслідок кризи та геополітичної напруги, що призводять до масових втрат продуктивності. На фоні цього, стрімко почало зростати значення стратегічної автономії та інвестицій у регіоналізовану інфраструктуру.

Наразі, у рамках USMCA впроваджуються спільні регуляторні стандарти в таких сферах, як охорона праці, охорона навколишнього середовища, технічне регулювання, що сприяє формуванню конкурентного середовища за принципом «чесної гри». Така умова була потрібною для підвищення прозорості бізнес-процесів, мінімізації недобросовісної конкуренції та стимулювання відповідального підприємництва [60]. У довгостроковій перспективі регуляторна конвергенція стане критичним фактором конкурентоспроможності не лише компаній, але й національних економік.

Інтеграція стимулює трансфер технологій, розвиток спільних дослідницьких ініціатив та інноваційних кластерів. США виступають ядром інноваційної системи регіону, Канада - партнером у високотехнологічному виробництві, Мексика - базою для технологічної адаптації. Зокрема, формуються «технологічні осі» між містами (наприклад, Даллас–Монтеррей), які стимулюють крос-національні інноваційні екосистеми. Даний тренд посилює регіональну конкурентоспроможність у міжнародній битві за інтелектуальні ресурси [72].

У ХХІ столітті економічна інтеграція трансформувалася з механізму зниження торговельних бар'єрів у багатоаспектний інструмент стратегічного позиціонування країн у глобальному конкурентному середовищі. У цьому контексті регіон Північної Америки - зокрема Сполучені Штати Америки, Канада та Мексика - перебуває на роздоріжжі між внутрішньою економічною кооперацією та необхідністю адаптації до нових викликів глобальної геоекономіки. Ускладнення міжнародних ланцюгів постачання, пришвидшення цифрової трансформації, екологічні виклики та соціальні дисбаланси вимагають від країн регіону нової глибини інтеграції та системного переосмислення стратегічних пріоритетів. Саме в цьому контексті постає потреба у структурному аналізі перспектив розвитку та ключових викликів, що формують траєкторію майбутнього Північної Америки як інтегрованого економічного регіону: (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 – Стратегічні перспективи та виклики економічної інтеграції в Північній Америці у 2025 - х роках

Сфера трансформації	Перспективні напрями розвитку	Основні виклики та загрози	Очікуваний ефект для конкурентоспроможності регіону
1	2	3	4
Геоекономічне позиціонування	Формування спільної інвестиційної політики, «економіки масштабу»	Підвищення економічної ваги Китаю, фрагментація глобальних ринків	Посилення позицій у світових ланцюгах доданої вартості
Енергетична трансформація	Розвиток зеленої інфраструктури, взаємодія в енергобезпеці	Висока залежність від викопного палива, асиметрія в політиках	Формування екологічної конкурентної переваги
Технологічна інтеграція	Спільні дослідницькі програми, цифрова уніфікація стандартів	Технічна фрагментація, кіберзагрози, технологічне відставання Мексики	Підвищення інноваційної спроможності

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
Соціальна інклюзія	Сприяння рівному доступу до ринку праці, реформування освіти	Зростання нерівності, соціальна маргіналізація, політична поляризація	Сталість інтеграційного процесу, легітимізація змін
Безпека та міграція	Координація прикордонного контролю, адаптивна міграційна політика	Неконтрольована міграція, тіньова зайнятість, політичні кризи	Зменшення соціального напруження, покращення прав людини
Інституційна гармонізація	Уніфікація регуляторних норм, реформа НАФТА у напрямі цифрової угоди	Політична інерція, корпоративний лобізм, національний протекціонізм	Прискорення інтеграційних процесів, підвищення довіри

Джерело: складено автором на основі [38]

Усвідомлення глибини викликів, які стоять перед країнами Північної Америки у 2025-х роках, дозволяє говорити про перехід інтеграційного проєкту від класичної моделі «вільної торгівлі» до моделі стратегічного розвитку. Така умова вимагає комплексного бачення, де економіка, екологія, технології та соціальна справедливість не виступають окремими вимірами, а взаємопов'язаними векторами спільної політики. Зокрема, модернізація інституційного каркасу НАФТА / USMCA має враховувати виклики, з якими сьогодні стикаються країни, де гнучкість і солідарність є критичними умовами виживання на світовому ринку.

Наступною тенденцією виступає перехід до інтеграційної моделі, де не кількість угод, а глибина спільних дій є критерієм успіху. Зокрема, зелена трансформація та цифрова революція потребують не просто погодження політик, а синхронізованих інвестиційних і наукових рішень [46]. Створення міждержавних інноваційних хабів, єдиної вуглецевої платформи та узгодженої політики зайнятості стає не лише бажаним, а необхідним кроком до формування самодостатньої, стійкої регіональної системи.

Виклики Північної Америки вважаються дзеркалом міжнародних трансформацій. Геоекономічна конкуренція, що стає дедалі багато векторною, не залишає можливості для консервації статус-кво. Виживають не найбільші, а ті, хто здатен до найшвидшої адаптації [59]. Тому інтеграційна динаміка Північної Америки, якщо вона поєднує інноваційність із соціальною чутливістю, може стати моделлю для нової хвилі регіональної співпраці у світі після глобалізації.

Таким чином, економічна інтеграція в регіоні Північної Америки є складним, але стратегічно вигідним процесом, що суттєво вплинув на конкурентоспроможність його країн, вона стимулювала структурні зрушення в економіках, активізувала інвестиційну діяльність, модернізувала промисловість та сприяла розвитку спільної інноваційної екосистеми. Однак ефективність цієї інтеграції залежить від здатності країн адаптуватися до нових викликів, забезпечувати інституційну сумісність, дотримуватися принципів соціальної справедливості та екологічної відповідальності. Північна Америка стоїть перед вибором, або продовжити курс на глибоку інтеграцію та втратити позиції у світі, де економічна сила визначається не лише розміром ринку, а й якістю співпраці.

3.2 Виклики для економічного співробітництва між США, Канадою та Мексикою

Інституційна взаємодія між країнами, що входять до трикутника Північної Америки – США, Канади та Мексики, розглядається як основа сталого економічного співробітництва у регіоні [47]. Попри наявність формальних угод, таких як USMCA, реальна ефективність інтеграції залежить не лише від торгівельно-економічних показників, але й від глибини інституційної сумісності. Сучасні виклики у сфері правового узгодження, регуляторного забезпечення, політичної стабільності та механізмів арбітражу формують комплексну систему бар'єрів, що обмежують потенціал

економічної синергії. У цьому контексті необхідно проаналізувати ключові інституційні обмеження, які перешкоджають повноцінному функціонуванню північноамериканської інтеграційної моделі: (табл. 3.2)

Таблиця 3.2 – Інституційні виклики економічної координації між США, Канадою та Мексикою

Категорія виклику	Зміст проблеми	Прояви у взаємодії	Потенційні наслідки для співробітництва
Правова невідповідність	Відмінності у законодавстві щодо інвестицій, інтелектуальної власності	Ускладнення спільних проєктів, зниження довіри між інвесторами	Зменшення притоку прямих інвестицій
Регуляторна фрагментація	Відсутність єдиного підходу до регулювання ринків товарів та послуг	Неузгоджені стандарти як бар'єр для торгівлі	Уповільнення формування спільного ринку
Політична циклічність	Зміна політичного курсу після виборів у кожній країні	Відкочування інтеграційних ініціатив після зміни адміністрацій	Інституційна нестабільність угод
Брак наднаціональних механізмів	Відсутність єдиного органу для врегулювання спорів у тристоронньому форматі	Залежність від внутрішньої юрисдикції кожної держави	Низька ефективність механізмів арбітражу

Джерело: складено автором на основі [61]

Інституційна сумісність виступає критичним чинником довгострокової стабільності економічного партнерства в Північній Америці. Наявні виклики у сфері правового узгодження та регуляторної інтеграції демонструють обмеження чинної архітектури регіонального управління, яка не встигає адаптуватися до нових економічних реалій. Зокрема, правова невідповідність у питаннях інтелектуальної власності або стандартів сертифікації призводить до недовіри серед приватних інвесторів та ускладнює участь нових суб'єктів у транскордонних проєктах.

Політична циклічність ускладнює процес стратегічного планування, адже будь-яке послаблення інституційної взаємодії призводить до ризиків перегляду вже досягнутих домовленостей [73]. Така динаміка стримує

інноваційні ініціативи та створює ефект «інтеграційного гальмування» - явище, за якого регіональний прогрес відбувається із затримками або у вигляді короткочасних хвиль.

Відсутність наднаціонального арбітражу залишає простір для конфліктів інтересів, які не врегульовуються оперативно і справедливо. Для подолання цієї проблеми необхідне створення постійно діючого тристороннього інституційного органу з мандатом на координацію правових норм, стандартів та вирішення спорів [33]. Лише шляхом глибшої інституційної гармонізації можна трансформувати економічне партнерство у справді інтегровану систему.

Інтеграція Північної Америки - процес багатовимірний і неоднозначний, у якому взаємозалежність країн часто межує з економічною диспропорцією. Попри формальну симетрію учасників торговельно-економічного партнерства, глибоко вкорінені структурні відмінності в економіках США, Канади та Мексики утворюють значну асиметрію, вона проявляється не лише в макроекономічних показниках, а й у характері зайнятості, рівнях автоматизації, податковій філософії та трудовій організації. Зазначені фактори формують інституційну нерівність, що унеможливує повноцінну синхронізацію політик і ускладнює реалізацію спільних стратегічних проєктів: (табл. 3.3)

Структурна асиметрія економік США, Канади та Мексики виступає не просто технічним параметром, а стратегічним бар'єром, що ускладнює ефективність інтеграційних процесів. Вона породжує нерівність у спроможності держав адаптуватися до єдиних правил гри. Зокрема, у контексті цифровізації або переходу до зеленої економіки, країни з нижчим рівнем автоматизації або слабшим фіскальним потенціалом відчують суттєві системні дисбаланси, що впливають на загально регіональну координацію.

Відмінності у трудовому законодавстві та соціальній політиці формують глибокі розриви у ставленні до працівників, що перешкоджає створенню гармонізованого ринку праці - це загрожує підризом довіри між учасниками

регіону, особливо у разі економічних потрясінь, коли слабкіші економіки вразливіші до зовнішніх шоків. Мексика, стає осередком соціальної напруги через втрату конкурентоспроможних робочих місць унаслідок диджиталізації виробництва.

Таблиця 3.3 – Структурна економічна асиметрія як бар'єр співпраці

Параметр порівняння	США	Канада	Мексика	Імплікації для регіонального співробітництва
1	2	3	4	5
Рівень ВВП (на душу населення, \$) 2023 р.	80706	54517	13826	Різка нерівність доходів - виклик для справедливої інтеграції
Структура економіки	Частка послуг у ВВП (80%), частка промисловості (19%)	Частка послуг у ВВП (70%), частка промисловості (28%)	Частка послуг у ВВП (58%), Частка промисловості (33%)	Асиметрія створює різний попит на політику захисту ринків
Податкове навантаження	Високе (прогресивна шкала)	Високе, регіональна автономія	Низьке, переважно непрямі податки	Несумісність у фіскальній координації
Рівень автоматизації	Високий	Середній	Низький	Ризик втрати робочих місць у Мексиці при інтеграції виробництв
Профспілковий вплив	Високий у публічному секторі	Стабільний	Обмежений	Нерівність у трудових правах ускладнює єдину трудову політику

Джерело: складено автором на основі [72]

Довгострокове економічне співробітництво в регіоні не може ґрунтуватися лише на тарифних преференціях або лібералізації торгівлі, воно має спиратися на свідому політику усунення структурної асиметрії через інституційні реформи, фінансову підтримку менш розвинених учасників та створення механізмів згладжування соціально-економічних наслідків

інтеграції [30]. Тільки такий підхід зможе забезпечити не лише стабільність, а й стійкість північноамериканського партнерства в умовах глобальної конкуренції.

Регіональна економічна співпраця у Північній Америці давно вийшла за межі класичних моделей лібералізації торгівлі, перетворившись на складну систему взаємозалежностей, де внутрішні виклики тісно переплітаються із зовнішніми впливами. У сучасній глобальній системі, яка характеризується геополітичною нестабільністю, технологічними стрибками та новими формами конкуренції, регіональним партнерам – США, Канаді та Мексиці дедалі важче зберігати стратегічну узгодженість. Екстернальні фактори не просто впливають на окремі галузі чи регіони, а трансформують логіку взаємодії в усьому північноамериканському просторі. Аналіз цих зовнішніх викликів дає змогу глибше усвідомити обмеження інтеграційної динаміки та окреслити контури можливої адаптаційної політики (табл. 3.4).

Зовнішні чинники дедалі частіше виступають вирішальними у формуванні контурів регіонального співробітництва в Північній Америці. Умовна єдність у межах торговельних угод все частіше наштовхується на реальність геоекономічної конкуренції, нестабільності глобальних ланцюгів постачання та зміни балансу ресурсів.

Розриви у рівнях цифрового розвитку та підходах до екологічної політики формують нові вектори фрагментації. У той час як США та Канада прагнуть перейти до «зеленої економіки», Мексика змушена орієнтуватися на виживання своєї традиційної ресурсної бази, що створює регуляторний конфлікт. Цифрова трансформація також відбувається нерівномірно та лиш ускладнює розбудову спільного кіберпростору й спільного ринку даних [61].

Проблема міграційного тиску вважається системним викликом, що не лише стосується прав людини, а й дестабілізує ринки праці, збільшує соціальну напругу та провокує внутрішньополітичну поляризацію.

Таблиця 3.4 – Зовнішні економічні виклики у співпраці США, Канади та Мексики

Впливовий фактор	Сутність виклику	Геостратегічний контекст	Потенційні ризики для співпраці
Торговельна конкуренція з Китаєм	Китай витісняє Мексику у виробничому експорті до США	США вводять протекціоністські заходи проти Азії, але не завжди координують з Мексикою	Розрив інтересів США та Мексики в ланцюгах постачання
Війна в Україні та глобальна енергетика	Енергетичні кризи та цінові шоки через конфлікти і санкційні режими	Канада виграє як експортер, Мексика - страждає від імпоротної залежності	Відсутність єдиної енергетичної політики ускладнює інтеграцію
Світова цифровізація	Зростання ролі даних, кібербезпека, ІТ-стандарти	США мають домінування, Мексика - цифровий розрив, Канада - регуляторна обережність	Технологічна диспропорція гальмує створення цифрового ринку
Зміна клімату	Різний підхід до кліматичних зобов'язань та екологічного регулювання	Канада - активний «зелений» лідер, США - коливаються, Мексика - ресурсна економіка	Конфлікти інтересів щодо «зелених» субсидій і карбонових стандартів
Міграційний тиск	Потоки трудових мігрантів з Центральної Америки через Мексику до США	США - бар'єр, Мексика - транзитна зона, Канада - політика залучення	Відсутність єдиної міграційної стратегії дестабілізує ринки праці

Джерело: складено автором на основі [73]

Без розробки узгодженої тристоронньої міграційної стратегії будь-які спроби досягти глибокої економічної інтеграції залишатимуться вразливими перед зовнішніми шоками. Лише через гармонізацію відповідей на глобальні виклики можливе формування стійкої моделі північноамериканської співпраці в умовах ХХІ століття.

3.3 Перспективи розвитку економічної інтеграції в Північній Америці

Оцінюючи перспективи розвитку економічної інтеграції країн Північної Америки, доцільним є визначення впливу інтеграції на економічні показники країн. Нами було проведене дослідження на прикладі найбільшої економіки –

США. Для вирішення поставленої мети здійснено кореляційно-регресійний аналіз, що демонструє залежність ВВП США від показників взаємної торгівлі США з Канадою та Мексикою.

За Y обрано дані ВВП США у поточних цінах, млрд дол. США.

- X_1 – частка експорту з США до Канади, %
- X_2 – частка експорту з США до Мексики, %
- X_3 – частка імпорту з Канади до США, %
- X_4 – частка імпорту з Мексики до США, %

Таблиця 3.5 – Дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу

Рік	X_1	X_2	X_3	X_4	Y
2009	19,3733	12,2077	14,20688	11,131781	14478,07
2010	19,5016	12,80494	14,24761	11,7997622	15048,97
2011	18,9812	13,38278	14,04476	11,7117714	15599,73
2012	18,9374	13,97345	14,02762	11,991365	16253,97
2013	19,0601	14,33009	14,49031	12,1693122	16880,68
2014	19,2852	14,83263	14,69061	12,3134483	17608,14
2015	18,6825	15,72908	13,09389	12,9207346	18295,02
2016	18,3767	15,86196	12,63522	13,170543	18804,91
2017	18,2762	15,74522	12,72651	13,1171865	19612,1
2018	17,9943	15,96576	12,49037	13,3121002	20656,52
2019	17,8242	15,60244	12,72303	14,0173354	21540
2020	17,9230	14,84143	11,5209	13,6555695	21354,1
2021	17,5432	15,7607	12,48488	13,2292671	23681,2
2022	17,2080	15,72416	13,28041	13,6023934	26006,9
2023	17,4746	16,00814	13,59168	15,1324022	27720,7

Джерело: розраховано автором на основі [40]

На першому етапі було здійснено кореляційний аналіз для того, щоб встановити рівень залежності показників та виключити мультиколінеарність (табл. 3.6).

Найсильнішу кореляцію з ВВП США мають X_1 та X_4 , найменший зв'язок з Y – X_3 .

Таблиця 3.6 – Результати кореляційного аналізу

	<i>X1</i>	<i>X2</i>	<i>X3</i>	<i>X4</i>	<i>Y</i>
X1	1				
X2	-0,78044	1			
X3	0,699839	-0,6128	1		
X4	-0,87182	0,834732	-0,60719	1	
Y	-0,9424	0,760769	-0,50518	0,91361	1

Джерело: розраховано автором з допомогою Excel

Також, існує сильна кореляція між *X2* та *X4*, що свідчить про мультиколінеарність, а саме, вплив однієї змінної на іншу в моделі регресії. Тому для побудови регресійного аналізу, виключаємо *X3* та *X4* (рис. 3.6).

Наступним етапом стало проведення регресійного аналізу (рис. 3.6).

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,943263
R Square	0,889746
Adjusted R Square	0,87137
Standard Error	1419,904
Observations	15

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	2	1,95E+08	97620522	48,41979	1,79625E-06
Residual	12	24193542	2016129		
Total	14	2,19E+08			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>
Intercept	103564	21107,67	4,906461	0,000362	57574,2958	149553,624
X1	-4723,36	811,8839	-5,81778	8,24E-05	6492,301551	2954,41553
X2	205,6561	487,5221	0,42184	0,680601	856,5632738	1267,87553

Рисунок 3.6 – Результати регресійного аналізу

Джерело: розраховано автором з допомогою Excel

На рисунку 3.6 зображено регресійний аналіз для США , R Square = 0,8897 , значення F значно менше 0,05 що свідчить, що модель є статистично значущою. Разом з тим показник P-value для X2=0,68, що перевищує 0,05 і свідчить про неточність моделі. Тому показник X2 було виключено та побудовано оновлену регресійну модель (рис. 3.7).

SUMMARY OUTPUT

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,9423964
R Square	0,8881110
Adjusted R Square	0,8795041
Standard Error	1374,2776
Observations	15

ANOVA

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Significance F</i>
Regression	1	1,95E+08	1,95E+08	103,1866	1,5E-07
Residual	13	245523,09	18886,39		
Total	14	2,19E+08			

	<i>Coefficients</i>	<i>Standard Error</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-value</i>	<i>Lower 95%</i>	<i>Upper 95%</i>	<i>Lower 95,0%</i>	<i>Upper 95,0%</i>
Intercept	111544,247	9061,303	12,30996	1,54E-08	91968,49	131120	91968,49	131120
X1	4990,64903	491,2984	10,1581	1,5E-07	-6052,03	3929,26	6052,03	3929,26

Рисунок 3.7 – Результати регресійного аналізу (після виключення X2)

Джерело: розраховано автором з допомогою Excel

Дана модель є якісною, $R \text{ Square} = 0,8881$, що означає високу точність. Присутній сильний зв'язок між змінною X_1 і Y , модель статистично значуща, P -рівні значно менші за 0,05.

У результаті отримуємо таке рівняння:

$$Y = 111544,247 - 4990,65X_1 \quad (3.1)$$

Отже, найбільший, але обернений, вплив серед аналізованих чинників на ВВП США, здійснює частка експорту з США до Канади.

Від традиційної торгівлі до глибокої цифрової взаємодії – контури нової інтеграційної реальності вимагають рішучих інституційних і технологічних рішень. Поглиблення інтеграції в межах США, Канади й Мексики поступово набуває рис комплексного процесу, у якому економіка переплітається з безпекою, міграційною політикою, енергетикою та інноваціями. У цьому контексті п'ять напрямів інтеграційної трансформації – від гармонізації торгівлі до мобільності робочої сили – формують архітектуру майбутнього регіонального співжиття, яке базується не на уніфікації, а на адаптивному співналаштуванні потенціалів (табл. 3.7).

Системний аналіз очікуваних дій за п'ятьма інтеграційними напрямками свідчить, що майбутнє Північної Америки залежить від здатності її країн трансформувати спільне минуле в стратегічну спільність. Торговельна гармонізація, як інфраструктура для вільного переміщення товарів, має знайти своє продовження в індустріальній кооперації, яка утворює спільні виробничі екосистеми - це вимагає цифрової синхронізації - не як данини моді, а як засобу контролю, безпеки та прозорості в новій економіці даних. Водночас енергетична інтеграція дозволить не лише знижувати витрати, але й створить умови для екологічної трансформації на рівні всього регіону. Розумне управління мобільністю робочої сили - ключ до соціальної стабільності та гнучкості ринків праці.

Таблиця 3.7 – Напрями поглиблення інтеграції у Північній Америці

Напрямок інтеграції	Очікувані дії	Системні ефекти
Торговельна гармонізація	Спрощення митних процедур, уніфікація сертифікації товарів	Зниження трансакційних витрат, пришвидшення обігу продукції
Індустріальна кооперація	Розвиток спільних ланцюгів постачання, інвестиційні платформи	Формування регіональних виробничих кластерів, стійкість до зовнішніх шоків
Цифрова синхронізація	Впровадження єдиних ІТ-протоколів, цифрова безпека, дата-економіка	Зміцнення електронної торгівлі, розвиток кіберархітектури
Енергетична інтеграція	Координація стратегій відновлюваної енергетики, інфраструктурні обміни	Енергетична безпека, баланс попиту і пропозиції між країнами
Мобільність робочої сили	Упорядкування квот на сезонну та висококваліфіковану міграцію	Збалансування ринків праці, зниження тиску нелегальної міграції

Джерело: складено автором на основі [46]

Інтеграція в Північній Америці повинна еволюціонувати від механічного суміщення секторів до органічного поєднання стратегій [31]. Неоднорідність структур, асиметрія інтересів і політична фрагментованість не вважаються фатальними обмеженнями, якщо вони враховані як ресурс для розробки гнучкої, багаторівневої інтеграційної моделі. Майбутнє регіону залежить не стільки від єдності як такої, скільки від спроможності до узгодженого багатоголосся - у торгівлі, технологіях, енергетиці та людському капіталі.

У процесі формування поглибленої економічної інтеграції в Північній Америці особливого значення набуває здатність країн регіону – США, Канади та Мексики - не лише розробляти спільні стратегії, а й ефективно управляти зростаючими ризиками [38]. Сучасний глобальний порядок, що формується на перетині геополітичної турбулентності, технологічних стрибків і кліматичних зрушень, вимагає гнучкого та адаптивного підходу до інтеграційної архітектури. Проте навіть на тлі нових можливостей у торгівлі, енергетиці та цифрових інфраструктурах, процес інтеграції залишається вразливим до низки

системних ризиків - як внутрішньополітичного, так і зовнішньоекономічного характеру.

Ризики, що супроводжують інтеграційний процес у Північній Америці, мають багаторівневу природу: від політичної волатильності внаслідок частих змін адміністрацій до структурної економічної та технологічної нерівності. Політична фрагментація створює труднощі для стабільного довгострокового планування, перетворюючи міждержавні угоди на тимчасові компроміси, а не інструменти стратегічної консолідації [47]. Технологічний розрив між США та партнерами ускладнює формування синхронізованого цифрового простору, що особливо критично в епоху індустрії 4.0. Економічна асиметрія та екологічна розбіжність чинять тиск на регуляторну уніфікацію та провокують появу нових бар'єрів в торгівлі та фінансовій співпраці.

Жоден із зазначених ризиків не є безальтернативним обмеженням. Уміння США, Канади й Мексики адаптувати свої національні інтереси до колективної логіки регіональної стійкості визначатиме не лише успішність економічної інтеграції, а й конкурентну позицію Північної Америки у світі, що швидко змінюється. Необхідною передумовою стане не зведення ризиків до нуля, а створення інституцій, здатних діяти у середовищі невизначеності - з опорою на прозорість, технологічну взаємодію та політичну відповідальність.

Інтеграційний потенціал Північної Америки формується на стику інноваційних, ресурсних, освітніх і логістичних передумов. Спільна динаміка США, Канади та Мексики, попри глибокі відмінності у рівнях розвитку, структурі економік та політичних пріоритетах, створює унікальну платформу для вибудови багаторівневої економічної конвергенції [73]. У ХХІ столітті, коли міжнародна економіка дедалі більше тяжіє до інтегрованих блоків із високим ступенем внутрішньої координації, саме синергія національних переваг - а не їх уніфікація - може стати ключем до довгострокової конкурентоспроможності регіону.

Інтеграційний потенціал Північної Америки у трикутнику США-Канада-Мексика формує унікальну конструкцію, в якій поєднуються

технологічна перевага, енергетична взаємодоповнюваність, освітньо-демографічні можливості та логістична сумісність. Синергія між високими науково-технічними спроможностями США, регуляторною стабільністю та ресурсною ефективністю Канади і виробничо-демографічним резервом Мексики здатна перетворити регіон у самодостатній економічний простір з глобальними амбіціями. У цьому контексті інтеграція не повинна сприйматись як одноманітне вирівнювання, а як складний баланс різноманітних компетенцій.

Головним імперативом виступає інституціоналізація співпраці, що базується не лише на згоді урядів, а й на багаторівневій кооперації бізнесу, освітніх установ, технопарків та регіонів. Створення інноваційно-виробничих хабів, розвиток спільних енергетичних стратегій та гармонізація цифрових стандартів стануть не просто перспективами - це необхідність в умовах глобальної гео економічної нестабільності [52]. Регіональна інтеграція має стати адаптивною, щоб не втрачати темпу у відповідь на зовнішні шоки, від воєн до техноекономічних зрушень.

Таким чином, перспективи розвитку інтеграції країн Північної Америки залежать від здатності трьох країн перетворити відмінності на джерело сили. Ефективне використання цього потенціалу вимагатиме стратегічної далекоглядності, політичної волі та здатності формувати єдине бачення розвитку, яке охоплює не лише економіку, а й соціальні та екологічні виміри регіонального майбутнього.

Висновки до розділу 3

У результаті аналізу впливу економічної інтеграції країн Північної Америки в межах угоди USMCA було встановлено, що інтеграційні процеси сприяли суттєвому підвищенню конкурентоспроможності США, Канади та Мексики. Завдяки усуненню торговельних бар'єрів, збільшенню обсягів прямих іноземних інвестицій та стимулюванню розвитку новітніх технологій

країни отримали можливість ефективно використовувати власний економічний потенціал.

Важливим аспектом є зростання обсягів взаємної торгівлі та посилення виробничих зв'язків між країнами регіону, що дозволило створити розгалужені ланцюги доданої вартості в таких стратегічних галузях, як автомобільна промисловість, напівпровідники, чиста енергетика та критично важливі мінерали. Крім того, впровадження єдиних стандартів та нормативів у сферах праці, екології та цифрової торгівлі сприяло формуванню стабільного інвестиційного клімату, підвищуючи довіру інвесторів до регіону.

Аналіз також показав, що економічна інтеграція дала змогу країнам Північної Америки посилити свою позицію на світовому ринку, забезпечивши стійкість ланцюгів постачання та сприяючи розвитку високотехнологічних секторів. Разом із цим впровадження механізмів врегулювання трудових суперечок і забезпечення прав працівників сприяло поліпшенню умов праці, особливо в Мексиці.

Водночас залишаються певні виклики, пов'язані з подальшим удосконаленням регуляторного середовища, гармонізацією нормативів і стандартів, а також зміцненням механізмів реагування на надзвичайні ситуації. Необхідність спільної розробки планів у сферах кібербезпеки, енергетики, екології та розвитку транспортної інфраструктури є ключовою для забезпечення стабільного економічного розвитку та конкурентоспроможності регіону в довгостроковій перспективі.

Отже, економічна інтеграція країн Північної Америки в межах USMCA демонструє позитивні результати, сприяючи підвищенню рівня економічної співпраці, стимулюванню інвестицій і зміцненню позицій країн регіону на глобальних ринках. Проте подальший успіх угоди залежатиме від готовності сторін до адаптації до нових викликів та забезпечення сталого розвитку через розширення сфер співпраці.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що економічна інтеграція є складним, але взаємовигідним процесом, який забезпечує низку переваг для країн-учасниць, зокрема, покращення умов для міжнародної торгівлі, залучення іноземних інвестицій, зростання конкурентоспроможності підприємств та розвиток нових ринків. Інтеграція також сприяє соціальному розвитку, створенню нових робочих місць, покращенню якості життя населення та забезпеченню соціальної справедливості.

Розглянуто основні етапи інтеграційних процесів — від зони вільної торгівлі до економічного та політичного союзу. Встановлено, що кожен етап інтеграції має свої особливості та виклики, які потребують ретельного аналізу та стратегічного підходу.

Дослідження показало, що підписання USMCA забезпечило збереження багатьох основних положень НАФТА, зокрема нульові тарифи на більшість товарів, а також внесло низку нових змін, зокрема в сфері цифрової торгівлі, трудових відносин та охорони навколишнього середовища. Аналіз економічних показників країн Північної Америки засвідчив, що з моменту підписання угод відбулося значне зростання обсягів торгівлі, збільшення потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ) та підвищення рівня ВВП.

Також, виявлено, що основними проблемами залишаються різний рівень економічного розвитку країн, відмінності у законодавстві, політичні ризики та зовнішні економічні виклики (наприклад, торгівельна конкуренція з Китаєм).

Дослідження показало, що завдяки оновленим умовам угоди USMCA вже спостерігаються перші позитивні результати — зростання ПІІ, збільшення обсягів торгівлі та посилення економічних зв'язків між країнами. Також важливо зазначити, що успішна реалізація угоди вимагає ефективного

врегулювання торговельних суперечок, підтримки трудових реформ та створення більш стійких ланцюгів постачання.

Кореляційно-регресійний аналіз показав, що найбільший вплив на ВВП США має частка експорту з США до Канади.

Загалом, аналіз інтеграційних процесів країн Північної Америки дозволив зробити висновок, що співпраця в межах USMCA створює сприятливі умови для розвитку економік країн-учасниць, покращення конкурентоспроможності на світовому ринку та формування стабільної регіональної економіки. Однак для подальшого поглиблення інтеграції необхідні спільні зусилля з подолання існуючих викликів, реалізації нових ініціатив та збереження довіри до правил та механізмів врегулювання спорів. Успішна інтеграція країн Північної Америки може слугувати прикладом для інших регіонів, які прагнуть досягти економічної стабільності та розвитку шляхом співпраці та взаємної вигоди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апанасенко Г. М. Міжнародна економіка: навч. посіб. / Г. М. Апанасенко. – К.: Центр учбової літератури, 2023. – 384 с.
2. Артемчук Д.В., Конопка Н.О. Співробітництво США та Канади в сфері безпеки і оборони на сучасному етапі. *Наукові записки студентів та аспірантів, серія «Міжнародні відносини»*. 2020. № 5. С. 278–287. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/8291/1/32.pdf>.
3. Балабанов І. Т. Міжнародні економічні відносини. К.: Лібра, 2022. – 416 с.
4. Безрукова Н. В., Джурка Н. В. Економічні відносини країн-членів НАФТА: оцінка результатів співпраці. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6773> (дата звернення: 05.03.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.79.
5. Бужан В. С. Економічні ефекти «молодшого партнера» асиметричної регіональної інтеграції (на прикладі Мексики). *Економічна наука*. 2015. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2015.pdf#page=145.
6. Варламова М.Л., Барчук К. В., Оришко Д.О. Міжнародна Економічна інтеграція країн Америки та Африки. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-136>
7. Варламова М. Л., Ковальова О. І., Козачишина А.С, Лясковець К. К. Особливості інтеграційних процесів країн НАФТА. *Економіка і організація управління*. ДонНУ імені Василя Стуса. 2021. № 9. С. 66–75. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.2.7>.
8. Варламова М. Л., Кушко З. І. Економічна інтеграція країн Північної Америки: виклики та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*, 2025, № 4.
9. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин: колективна монографія / кол. авт.; за ред. О. А. Довгаль, Н. А. Казакової. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 540 с.

10. Готра В. В. Сутність та особливості інтеграційних процесів як чинника розвитку національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2018. Вип. 2. С. 42–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2018_2_7.
11. Джалілов О. О. Основні сучасні тенденції світової інтеграції. *Економіка*. 2014. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?
12. Договір між Сполученими Штатами Америки, Сполученими Штатами Мексики та Канадою про торговельне співробітництво. URL: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement/agreement-between>.
13. Ерфан Є. А. Сучасний стан та динаміка світових інтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 49. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-50>
14. Івчук В. Інтеграційні процеси в країнах Північної Америки. *Управління розвитком соціально-економічних систем: глобалізація, підприємництво, стале економічне зростання: праці XXIII Міжнародній науковій конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (м. Вінниця, 21 грудня 2023 р.)*. 2023. С. 54–56.
15. Іміграційна статистика. Міністерство національної безпеки США. 2020. URL: <https://www.dhs.gov/immigration-statistics>.
16. Комар Н. Особливості формування зони вільної торгівлі в Північній Америці *Вісник THEU*. 2016. № 1. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream.pdf>.
17. Кушко. З.І. Розвиток інтеграційних процесів в країнах Північної Америки. *Проблеми розвитку соціально-економічних систем в національній та глобальній економіці: Праці XXV Всеукраїнська наукова конференція студентів та молодих вчених (03 квітня 2025 року)*. Том 2. Ред. кол. Орехова Т.В. та ін. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 207 с. С. 30-32

18. Манаєнко І., Бурий Є., Іванова Д. США та Канада: тенденції економічного розвитку і партнерства. *Економіка та суспільство*. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-9>.
19. Орехова Т., Фарид Аль Макаріх. Формування інтеграційних пріоритетів арабських країн Близького Сходу в умовах трансформації глобального світоустрою. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mep/2011_12-13/3%20Orehova.pdf.
20. Офіційний сайт Конгресу США. URL: <http://www.house.gov>.
21. Офіційний сайт НАФТА. URL: <http://www.naftanow.org/>.
22. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: <https://www.wto.org>.
23. Офіційний сайт Статистичної служби Канади. URL: <https://www.statcan.gc.ca/eng/start>.
24. Петухова В.О. Особливості інтеграційних процесів між державами, що мають різні моделі економічного розвитку (на прикладі інтеграційного об'єднання НАФТА). *Ефективна економіка*. 2014. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3360>.
25. Шамборовський Г. Аналіз взаємозв'язку ступеня інтегрованості зі зростанням добробуту населення в країнах-членах ЄС, НАФТА, АСЕАН, МЕРКОСУР. *Економічні науки*. 2016. № 7. С. 35–40.
26. Amadeo K. Why NAFTA's Six Advantages Outweigh Its Six Disadvantages. *The Balance*. URL: <https://www.thebalance.com/nafta-pros-and-cons-3970481>.
27. Balassa B. The Theory of Economic Integration. *The Economic Journal*. Vol. 72, No. 286 (Jun., 1962), pp. 389-391.
28. Brown C., Wilson J. The Effects of Free Trade Agreements on Regional Development. *Journal of Global Economics*. 2022. Vol. 45. No. 3. pp. 123–138.
29. Burfisher M. E., Lambert F., Matheson T. NAFTA to USMCA: What is gained? *IMF Working Paper*. URL:

<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/03/26/NAFTA-to-USMCA-What-is-Gained-46680>.

30. Canada's Department of Innovation, Science and Industry. Innovation and Competitiveness Report 2022. URL: <https://www.ic.gc.ca/eic/site/085.nsf/eng/home>

31. Carnegie Endowment for International Peace. Geopolitical Risks and North American Economic Policy. URL: <https://carnegieendowment.org/publications>

32. Congressional Research Service. *The North American Free Trade Agreement (NAFTA)*. URL: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R42965>.

33. European Centre for Development Policy Management (ECDPM). North American Regional Cooperation. URL: <https://ecdpm.org/publications/north-american-regional-cooperation/>

34. Frankel Jeffrey A. Globalization of the Economy. *Nber Working Paper*. 2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=240064>.

35. Global Affairs Canada. The Canada-United States-Mexico Agreement: *Economic Impact Assessment*. URL: <https://www.international.gc.ca/trade-commerce/assets/pdfs/agreements-accords/cusma-aceum/CUSMA-impact-repercussion-en.pdf>.

36. Global Trade Alert. URL: <https://www.old.globaltradealert.org/>

37. IMD World Competitiveness Center. World Competitiveness Ranking URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness-ranking/compare-results/>

38. International Monetary Fund. Regional Economic Outlook: Western Hemisphere. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/REO/WH>

39. International Trade Administration's Office of Textiles and Apparel. URL: <https://otexa.trade.gov/>.

40. International Trade Centre. URL: <https://www.intracen.org/>

41. Jones C., Laughton S. Assessing the Economic Impacts of NAFTA and USMCA. *Policy Studies Review*. 2021. Vol. 12. No. 5. C. 67–80.

42. Kirby J. USMCA, Trump's new NAFTA deal, explained in 600 words. *Vox*. URL: <https://www.vox.com/2018/10/3/17930092/usmca-mexico-nafta-trump-trade-deal-xplained>.
43. Krugman P., Venables A. Integration, specialization, and adjustment. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4559/w4559.pdf.
44. Martinez G., Villanueva R. Regional Integration and Economic Growth: A Comparative Analysis of NAFTA and USMCA. *Economic Journal of North America*. 2020. Vol. 35. No. 4. C. 54–65.
45. Meltzer J. P., Wayne E.A., Bitar D. M. USMCA at 3: Reflecting on impact and charting the future. 2023. URL: <https://www.brookings.edu/articles/usmca-at-3-reflecting-on-impact-and-charting-the-future>.
46. Mexican Secretariat of Economy. Strategic Sectors of Mexico 2022. URL: <https://www.gob.mx/se>
47. National Institute of Standards and Technology. Digital Transformation and Innovation in North America. URL: <https://www.nist.gov/publications>
48. North American Development Bank. Annual Report 2022. URL: <https://www.nadb.org/publications/annual-report-2022>
49. OECD. URL: <https://www.oecd.org/>.
50. Office of the United States Trade Representative. Canada. URL: <https://ustr.gov/countries-regions/americas/canada>.
51. Office of the United States Trade Representative. Mexico. URL: <https://ustr.gov/countries-regions/americas/mexico>.
52. Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). Economic Outlook for North America 2022. URL: <https://www.oecd.org/economy/outlook>
53. Parsons, C. NAFTA and the Environment in Mexico. *Modern Latin America*. URL: <https://surli.cc/ogykee>

54. Porter M.E. The Competitive Advantage of Nations. *Harvard Business Review*. Mar – Apr 1990. URL: https://economie.ens.psl.eu/IMG/pdf/porter_1990_-_the_competitive_advantage_of_nations.pdf
55. Regional trade agreements. WTO Database. URL: <http://rtais.wto.org/UI/PublicMaintainRTAHome.aspx#>.
56. Savchenko M., Varlamova M., Shkurat M., Melnyk L., Bondar V. Development of regional integration groups in the system of global trade and economic relations. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2020. Vol. 42. No. 4. P. 536–548.
57. Stiglitz Joseph E. Risk and Global Economic Architecture: Why Full Financial Integration May Be Undesirable. *NBER Working Paper*. 2010. URL: <https://ssrn.com/abstract=1548776>.
58. The Americas face a historic opportunity. Will the region grasp it? *The Economist*. 2023. URL: <https://www.economist.com/the-americas/2023/03/21/the-americas-face-a-historic-opportunity-will-the-region-grasp-it>.
59. The Brookings Institution. North American Economic Integration: Opportunities and Challenges. URL: <https://www.brookings.edu/research/north-american-economic-integration-opportunities-and-challenges>
60. The Heritage Foundation. Economic Freedom in North America 2023. URL: <https://www.heritage.org/index/ranking>
61. The World Bank. Regional Integration in Latin America and the Caribbean. URL: <https://www.worldbank.org/en/region/lac/publication/regional-integration>
62. Trade and Development Report 2023: Prospects for International Trade under Regional Agreements. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). URL: <https://unctad.org/webflyer/trade-and-development-report-2023>.
63. *U.S.-Mexico-Canada Agreement (USMCA)*. URL: <https://www.cbp.gov/trade/priority-issues/trade-agreements/free-trade-agreements/USMCA>.

64. U.S. Department of Commerce. National Trade Strategy 2021. URL: <https://www.commerce.gov/page/national-trade-strategy-2021>
65. U.S. International Trade Commission. URL: <https://www.usitc.gov/>.
66. U.S. Mexico Canada Trade Agreement: Likely Impact on the U.S. Economy and on Specific Industry Sectors. United States International Trade Commission. URL: <https://www.usitc.gov/publications/332/pub4889.pdf>.
67. Unctadstat. URL: <https://unctadstat.unctad.org/>.
68. United States International Trade Commission. The Year in Trade 2018: Operation of the Trade Agreements Program. URL: <https://www.usitc.gov/publications/332/pub4986.pdf>.
69. United States–Mexico–Canada Agreement (USMCA). Official Text and Summary. URL: <https://ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/united-states-mexico-canada-agreement>
70. USITC. Potential Impact on the U.S. Economy and Selected Industries of the North American Free-Trade Agreement. URL: <https://www.usitc.gov/publications/332/pub2596.pdf>.
71. Warwick McKibbin, Megan Hogan, and Marcus Noland, The international economic implications of a second Trump presidency, PIIE Working Paper 24-20. URL: <https://www.piie.com/sites/default/files/2024-09/wp24-20.pdf>
72. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2023. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2023>
73. World Trade Organization. Regional Trade Agreements Database URL: <https://rtais.wto.org/UI/PublicSearchByRegion.aspx>
74. Worldbank. URL: <https://data.worldbank.org/>.
75. Zylkin, T. Beyond Tariffs: Quantifying Heterogeneity in the Effects of Free Trade Agreements. *GPN Working Paper*. Global Production Networks Centre, College of Arts & Social Sciences, National University of Singapore. URL: http://www.tomzylkin.com/uploads/4/1/0/4/41048809/beyondtariffs_web_.pdf.